

MATERIALNE IN KADROVSKE POTREBE TER UKREPI
GLEDE DRUŽBENO NEGATIVNIH POJAVOV V SR SLO-
VENIJI V LETIH 1966-1970

Ta material objavljamo v zvezi z materialom, objavljene-
nem v številki 2 Vestnika.

Material je bil obravnavan kot predlog Občasne komisi-
je za pripravo predlogov in ukrepov zoper nekatere druž-
bene škodljive pojave Skupščine SR Slovenije.

Predlog je bil na seji Izvršnega sveta Skupščine SRS
dne 20. maja 1966 sprejet na znanje ter predložen na
dnevni red sestanka s predsedniki občinskih skupščin
dne 31. maja 1966.

Predlog spada, poleg zakona o izvajanju vzgojno var-
stvenih ukrepov, v vrsto naporov, da se stanje na tem
področju uredi in izboljšajo pogoji za mladinsko var-
stvo. Predloge ukrepov je komisija pripravila za ne-
posredno razdobje, posebej pa še ukrepe, ki bi jih
naj izvedli v daljšem razdobju tako, da bi bilo treba
rešiti nekatere kadrovska vprašanja in usposobiti vz-
gojne domove za normalno delo. Poleg republiških or-
ganov bi naj tudi občinske skupščine izpopolnile so-
cialno varstveno službo, zlasti pa bi bilo treba zapo-
sliti ustrezno število socialnih delavcev, ki bi s si-
stematičnim delom na tem področju lahko storili največ
za izboljšanje stanja, na drugi strani pa bi tako re-
ševanje bilo najcenejše. Tako, kakor je republiška ko-
misija pripravila predloge ukrepov, ki se naj izvaja-
jo v posameznih letih do 1970, bi naj tudi občine pri-
stopile k izdelavi ukrepov za svoje področje.

Na razpravi o tem vprašanju so se predsedniki občin-
skih skupščin vnačelu strinjali s predlogi ukrepov.
Menili pa so, da se občine ne bi mogle obvezati za
financiranje za daljše obdobje, poleg tega pa bi bi-
lo treba, na podlagi izdelanih finančnih programov,
reševati vsak primer posebej.

- I. Dejavnosti in službe v pristojnosti občinskih skupščin
- II. Zavodske oblike varstva za osebno motene otroke in mladoletnike
- III. Zavodske oblike varstva za družbeno neprilagojene odrasle osebe
- IV. Rekapitulacija potreb.

I.

Dejavnosti in službe v pristojnosti občinskih skupščin

Pri proučevanju nerešenih vprašanj glede družbeno negativnih pojavov je treba sprejeti stališče, da osnovno pozornost pri reševanju omenjenih problemov v sedanjem planskem obdobju posvetimo dejavnostim in službam na območju občinskih skupščin, ki imajo namen obravnavati osebno motene otroke in mladoletnike oz. preprečevati nastajanje družbeno negativnih pojavov med otroki in mladino. Predvsem je treba začeti urejati te dejavnosti in službe:

Služba socialnega varstva

Obsežne naloge glede osebno motenih otrok in mladine so naložene predvsem organom socialnega varstva. Stike s temi otroki in mladino imamo po navadi že v predeliktih situacijah, ko gre za najrazličnejše vrste odklonov od družbe sprejetega obnašanja, do obravnavanja otrok in mladine s težjimi kršitvami družbenih norm in navad. Izredno pomembno in zahtevno je delo organov socialnega varstva pri nalogah s področja kazenske zakonodaje (Kazenski zakonik, Zakon o kazenskem postopku, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in Zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov) in delo z družinami z osebno motenimi otroki in mladino.

Znano je, da sta slaba organizacija socialnih služb in neprimerna kadrovska zasedba zelo pogosto poglavitni pomanjkljivosti pri reševanju družbeno negativnih pojavov med otroki, mladino in med odraslimi osebami.

Zato je nujno potrebno sprejeti stališče, da centri za socialno delo postanejo temeljna služba socialnega varstva in da jih v obravnavanem planskem obdobju ustanovimo v vseh občinskih skupščinah, ki imajo več kot 25.000 prebivalcev oziroma v katerih razvoj in problematika zahtevata boljšo organizacijo službe. Zato naj bi centre za socialno delo poleg sedanjih ustanovili še v naslednjih občinah: Maribor-Tezno, Maribor-Tabor (oziroma center za socialno delo za mesto Maribor), Murska Sobota, Žalec, Slovenska Bistrica, Domžale, Lendava, Radovljica, Krško, Velenje, Ravne na Koroškem, Piran -Izola (center za socialno delo skupno s Koprom za obmorske občine). Na območju mestnih občin je nujno organizirati enotno službo socialnega varstva - center za socialno delo - za območje celotnega mesta. Poleg tega je treba doseči angažiranje centrov za socialno delo močnejših občin pri reševanju skupnih strokovnih in splošnih problemov na območju več občinskih skupščin.

Pri centrih za socialno delo in v službah socialnega varstva občinskih skupščin je nujno treba sprejeti osnovne normative glede števila delavcev za vprašanja neprilagojene mladine, določiti pa je treba tudi profil kadra. Pri tem je treba poudariti, da v tem delu ne obravnavamo ostalih potreb socialne službe, ki se tičejo števila in vrste kadrov glede na ostale naloge te službe. Po izdelanih normativih za socialno delo lahko opravlja strožje nadzorstvo skrbstvenega organa en socialni delavec nad največ 25 mladoletniki. Zato bi bilo potrebno v Sloveniji za opravljanje teh nalog zaposliti 14 socialnih delavcev.

Da bo delo strokovno in uspešno se delo z vzgojno zanamarnjenimi in ogroženimi mladoletniki in otroki ne sme razlikovati od dela z mladoletniki pod strožjim nadzorstvom. Ker je stopnja motenosti otrok različna in se v nekaterih primerih vendarle razlikuje od strožjega nadzorstva, bi po izdelanih normativih en socialni delavec lahko delal s 45 otroki in mladoletniki z osebnostnimi motnjami. Za 9.272 otrok in mladoletnikov, kolikor jih je sedaj registriranih, bi bilo treba zaposliti 204 socialne delavce. Tako idealno razmerje pa je za sedanjo ekonomsko zmogljivost nekaterih občin prevelika finančna obremenitev. Poleg tega tudi nimamo zadostnega števila strokovnih socialnih

delavcev. Zato je potrebno, da v sedanjem planskem obdobju dosežemo razmerje, ki bo omogočilo na 60 osebnostno motenih otrok enega socialnega delavca.

Sedaj dela na tem področju v centrih za socialno delo in v upravah občinskih skupščin 37 socialnih delavcev. Glede na število registriranih primerov je v SRS torej potrebno zaposliti še 130 novih socialnih delavcev. Odrekanja tem minimalnim zahtevam so v škodo strokovno opravljenega dela in znižujejo uspeh resocializacije in preprečevanja družbeno negativnih pojavov.

Do leta 1970 je zato potrebno za delo z osebno motenimi otroki in mladoletniki vseh kategorij in stopenj zaposliti 130 novih socialnih delavcev tako, da bo konec leta 1970 na tem področju delalo skupno 167 socialnih delavcev.

Predlagane normative bi morale občinske skupščine uporabiti glede števila obravnavanih otrok in mladoletnikov (priloga št. 1).

Nastavitev novih socialnih delavcev naj bi potekala postopoma do leta 1970. Če vzamemo povprečno letno nastavitev 26 novih socialnih delavcev, bi potrebovali za njihove osebne dohodke:

leta 1966	N din	432.432.-
leta 1967		864.864.-
leta 1968		1,297.296.-
leta 1969		1,729.728.-
leta 1970		<u>2,162.160.-</u>
Skupaj	N din	6,686.480.-

Disciplinski centri

Med vzgojnimi ukrepi, ki jih izrekajo sodišča mladoletnim delinkventom, je tudi vzgojni ukrep oddaje mladoletnikov v disciplinski center, in sicer: za nepretrgano bivanje do 20 dni, za določeno število ur ob delavniških ali ob praznikih. Možnosti za izvajanje tega vzgojnega ukrepa so dolžne zagotoviti občinske skupščine.

Disciplinski centri za nepretrgano bivanje do 20 dni so že po namenu in dejavnosti predvideni za sprejemanje mladoletnikov s širšega območja. Zato sedanja lokacija

(Ljubljana, Slivnica, Kranj), pa tudi kapacitete vseh (za 100 mladoletnikov), v celoti zadoščajo za območje celotne Slovenije.

Lokacija in kapacitete disciplinskih centrov za določeno število ur ob praznikih (Kranj - kapaciteta 4, Ljubljana - kapaciteta 6 in Maribor - kapaciteta 10), ter za določeno število ur ob delavnikih (Ljubljana 24, Kranj 16, Maribor 30), ne ustrezajo in ne zadoščajo.

Zato je potrebno:

1. za območje Ljubljane dosednji disciplinski center v Šiški razširiti za potrebe območja vseh ljubljanskih občin (kot deluje disciplinski center v Mariboru);
2. ustanoviti disciplinski center v naslednjih občinskih skupščinah: v Ptuj, Celju, Murski Soboti, Novem mestu, v Kopru za območje - obmorske občine in Postojni.

Sredstva za usposobitev disciplinskih centrov in za najnujnejšo opremo bi obremenila vse naštete občinske skupščine za ca N din 70.000. Za 13 strokovnih delavcev, ki naj te naloge opravljajo honorarno, bi potrebovali letno 48.000 N din.

Mladinska sprejemališča

Mladinska sprejemališča v Sloveniji so organizirana z namenom sprejemati otroke in mladoletnike, ki so pobegnili od doma ali od drugod, in jih vračati v kraj prebivališča. V SRS delujejo tri mladinska sprejemališča, in sicer v Ljubljani, Mariboru in Kranju. Sprejemališče v Ljubljani je centralno republiško sprejemališče, ki po večini spremlja pobegle otroke in mladino z območja celotne Slovenije po republiki Sloveniji in v druge republike, medtem ko ostali dve to nalogo opravljata predvsem za območje Slovenije. V izjemnih primerih vodijo pobegle otroke in mladino v druge republike tudi omenjeni dve sprejemališči, poleg teh pa tudi službe socialnega varstva.

Mladinska sprejemališča zadostujejo za potrebe te vrste v Sloveniji. Vsekakor moramo doseči, da bodo po-

samezne občinske skupščine v sedanjih kapacitetah (najrazličnejši zavodi za otroke in mladino) zagotovile prostor (predvsem ležišče, najpogosteje za eno noč, s čimer omogočimo oziroma organiziramo spremljanje mladoletnika oziroma otroka v kraj prebivališča) za sprejemališče. Začasno varstvo teh otrok v omenjenih kapacitetah naj rešujejo s honorarnimi delavci oziroma z delavci službe socialnega varstva občinske skupščine. Zato menimo, da posebnih izdatkov za mladinska sprejemališča ni potrebno predvideti.

Vzgojne posvetovalnice

Vzgojne posvetovalnice so v sistemu preventivnega dela na področju družbeno negativnih pojavov med mladino izredno pomembne institucije. Ukvarjajo se predvsem z vzgojnim posvetovanjem in vodenjem čustveno, intelektualno, nevrotično ali drugače motenih otrok ter z intenzivnim vodenjem staršev in imajo neposredne stike z otrokovimi poklicnimi vzgojitelji. V Ljubljani imamo danes vzgojno posvetovalnico z organizirano eno in pol strokovno ekipo (strokovno ekipo sestavljajo: pedagog, psiholog, socialni delavec, ortopedagog in honorarno psihiater in pediater), in v Mariboru z eno strokovno ekipo. V Kranju deluje vzgojna posvetovalnica kot delovna enota centra za socialno delo s honorarnimi delavci.

Glede vzgojnih posvetovalnic sodimo, da bi bilo nujno potrebno sprejeti stališče, na temelju katerega bi v večjem obsegu ustanavljali vzgojne posvetovalnice kot redne ali honorarne delovne enote centrov za socialno delo. S tem bi to dejavnost v prehodni dobi močno pocenili, pomenila pa bi zametek, ki bi pozneje (ob bolj-ših materialnih pogojih) prerasel v samostojno delovno organizacijo - vzgojno posvetovalnico.

Kot redne delovne enote centrov za socialno delo naj bi se do leta 1968 razvile vzgojne posvetovalnice v Celju, Kranju, Kopru in Novem mestu. Delovale naj bi za območje tistih občin, ki neposredno gravitirajo k omenjenim centrom. Za eno posvetovalnico je potrebna celotna strokovna ekipa, to je psiholog, pedagog, defektolog in socialni delavec, od tega 8 z visoko in 8 z višjo strokovno izobrazbo. Predvidevamo, da bi jih ustanovili v letu 1968, za kar bi potrebovali letno

N din 288.288 oziroma za obdobje treh let N din 864.864.

Vzgojne posvetovalnice kot posebne delovne enote s honorarnimi delavci, naj bi se ustanovile v letu 1967 pri obstoječih centrih za socialno delo, in sicer v Ptuj, Novi Gorici in Postojni. Razvijale pa naj bi se tudi vzporedno z ustanavljanjem novih centrov za socialno delo v večjih industrijskih središčih. Ker predvidevamo ustanovitev 10 novih centrov za socialno delo, bi potrebovali 10 strokovnih ekip honorarnih delavcev najpozneje v letu 1970. Skupno bi bilo potrebno 39 honorarnih strokovnih delavcev in v obdobju od leta 1967-1970 N din 184.200.

Vzgojni posvetovalnici v Ljubljani in Mariboru naj bi se do leta 1968 kadrovsko ojačali za 8 strokovnih delavcev, kar bi predstavljalo za obdobje treh let 432.432 N din dodatnih sredstev.

Pri delu vzgojnih posvetovalnic je treba računati tudi s sodelovanjem psihiatrov in pediatrov ter drugih profilov zdravstvenih delavcev, kar predvidevamo, da se bo lahko financiralo iz kombinacije ur za že predvidene kadre.

Za predvideni razvoj vzgojnih posvetovalnic na območju SR Slovenije, bi potrebovali od leta 1967-1970 skupno N din 1,508.496 in s tem zadostili najnujnejšim potrebam.

Delo z mladoletniki pri organih za notranje zadeve

Delo organov za notranje zadeve z osebnostno motenimi mladoletniki je izredno pomembno, ker imajo prvi stik po prekršku ali deliktu največkrat z mladoletniki prav ti organi. Pogostno pomeni prvi stik tudi prvi korak k resocializaciji mladega človeka. Sedaj so v nekaterih upravah za notranje zadeve organizirali specializirane enote oziroma posameznike (Ljubljana 6, Maribor 4, Celje 2, Koper 1 in Kranj 1 delavca), medtem ko uprave v Novi Gorici, Novem mestu in v Murski Soboti opravljajo te naloge skupno z drugimi nalogami na področju kriminala.

Po predvidevanjih Republiškega sekretariata za notranje zadeve sedanja organizacija ustreza, vendar je

nujno treba zaposliti 2 primerno izobražena delavca v Ljubljani in Kranju (višja šola), s čemer bi dokončno uredili problem sistemizacije, hkrati pa povečati strokovnost osmih zaposlenih delavcev. Poleg tega je treba pravilno razvrstiti naloge in posamezne delavce neposredno zadolžiti za delo z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj v treh upravah, kjer te službe posebej še niso organizirali. Za uresničitev potrebnih ukrepov bi v proračunu Republiškega sekretariata za notranje zadeve potrebovali največ 40.000 N din.

Mladinsko sodstvo

Izrekanje vzgojnih ukrepov in kazni mladoletnikom na sodiščih je v postopku zoper mladoletno storilce kaznivih dejanj zelo pomembno, ker je od pravilne izbire izrečenega ukrepa največkrat odvisno tudi poznejše obnavljanje mladoletnikov in njihove resocializacije. Na območju SRS nimamo posebnih mladinskih sodišč, vendar se s sodstvom v kazenskih zadevah zoper mladoletnike ukvarjata povsem le dva sodnika za mladoletnike (na sodišču Ljubljana I in v Mariboru). Mnoge razprave v nekaj letih so večkrat poudarile stališče, da je na območju Slovenije nujno potrebno rešiti vprašanje mladinskega sodstva, in sicer tako, da se za obravnavanje mladoletnikov v kazenskih zadevah na sodiščih postavi v določenih krajih SRS posebej usposobljenega sodnika za opravljanja teh nalog.

Republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo je pooblaščen odrediti, katera občinska sodišča naj bi odločala o kazenskih zadevah mladoletnikov za več občinskih sodišč z območja enega okrožnega sodišča. Nekateri so mnenja, da pridejo v poštev predvsem občinska sodišča na sedežih 8 okrožnih sodišč v SR Sloveniji (Celje, Gorica, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto).

Organizacijo mladinskega sodstva bo proučil Republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo že v letu 1966, kar bo podlaga za čimprejšnjo realizacijo.

Po mnenju Republiškega sekretariata za pravosodje in občo upravo z določitvijo občinskih sodišč, ki naj odločajo o kazenskih zadevah mladoletnikov iz pristojnosti več občinskih sodišč z območja istega okrožnega

sodišča, ne bi nastali novi finančni izdatki za občinska sodišča, ki bi obravnavala kazenske zadeve mladoletnikov iz pristojnosti več občinskih sodišč. Kolikor pa bi za ta občinska sodišča nastali večji stroški, bi jih sodišča lahko dobila povrnjene od občinskih sodišč, ki bi bila sicer pristojna za reševanje kazenskih zadev mladoletnikov.

Pri reševanju organizacije mladinskega sodstva torej ne gre za dodatna finančna bremena, temveč za sprejem predložene organizacijske oblike.

II.

Zavodske oblike varstva za osebnostno in vedenjsko motene otroke in mladino

Stopnje osebnostnih in vedenjskih motenj so zelo različne in obsegajo od manjših nerednosti do težkih deliktov, ki jih storijo otroci ali mladina. Do določene stopnje opravljajo delo s tako motenimi otroci in mladino različne strokovne službe občinskih skupščin. Približno 10 % vedenjsko in osebnostno motenih otrok mora zapustiti domače okolje in se vzgajati ter izobraževati v posebnih vzgojnih zavodih.

Osebnostno in vedenjsko moteni otroci in mladina se trenutno nahajajo v naslednjih vzgojnih zavodih:

- v Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani (diagnostično triažna postaja sprejema otroke v starosti od 6 - 18 leta s področja vse Slovenije),
- v Deškem vzgajališču Planina pri Rakeku (sprejema lažje duševno prizadete vedenjsko motene otroke v starosti od 7 - 15 leta),
- v Prehodnem mladinskem domu Preddvor pri Kranju (sprejema socialno in vzgojno ogrožene otroke v starosti od 7 - 15 leta z lažjimi vedenjskimi motnjami),
- v Vzgojališču Veržej (sprejema vzgojno zanemarjene in družbeno neprilagojene otroke v starosti od 7 - 15 leta),
- v Vzgojnem zavodu Frana Milčinskega, Smlednik (spre-

- jema osebnostno motene vzgojno zanemarjene otroke v starosti od 7 - 15 leta z nevrotično simptomatiko),
- v Vzgojnem zavodu Slivnica pri Mariboru (sprejema vedenjsko in osebnostno motene mladoletnike od 15 - 18 leta, ki se priučujejo in šolajo izven zavoda),
 - v Dekliškem vzgajališču Višnja gora (vzgaja in izobražuje vedenjsko motene mladoletnice od 15 - 18 leta iz cele Slovenije).

Posebni vzgojni zavodi za vedenjsko in osebnostno motene otroke in mladoletnike so zavodi posebnega družbenega pomena. Ena izmed njihovih osnovnih značilnosti je, da imajo pomen za vso republiko. Vseh 7 zavodov, ki jih imamo v SR Sloveniji, je namreč diferenciranih glede na svoj namen oziroma vrsto motenosti in starost gojencev, zato morajo sprejemati gojence z območja vse republike. To pa zahteva enotno vodenje in usmerjanje celotne mreže.

Zaradi tega predlagamo, da prevzame ustanoviteljstvo zavodov SR Slovenija. Predlog je v skladu z ustavnimi načeli, po katerih morajo republike posebej skrbeti za posebno šolstvo in njegov razvoj.

Neposredne pristojnosti ustanovitelja naj bi opravljal republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Pri tem naj bi imel zlasti naslednje pristojnosti:

- splošni nadzor nad delom zavodov,
- potrjevanje samoupravnih aktov,
- potrjevanje, imenovanje in razrešitve direktorjev zavodov,
- naloge v zvezi z organizacijo vzgojno izobraževalne dejavnosti in investicij.

Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo pa naj bi imel preko svojih služb naslednje pristojnosti:

- detekcijo, kategorizacijo, triažo in oddajo otrok v posebne vzgojne zavode,
- skrb za sanacijo družine med bivanjem otroka v zavodu,
- premljanje gojencev v prevzgojnem procesu,
- ustvarjanje pogojev za vključevanje odpuščenih gojencev v normalno okolje,

- spremljanje nadaljnjega razvoja otrok in mladostnikov po odpustu iz zavoda.

Prosvetno pedagoška služba ima nalogo spremljati, usmerjati in izpopolnjevati celotni prevzgojni proces, ki ga v zavodih skladno izvajajo pedagoški, socialni, psihološki in zdravstveni delavci. Neposredno in v celoti jo bo v vseh zavodih opravljal zavod za šolstvo SRS, ki ima v skladu z republiškim zakonom o prosvetno pedagoški službi zlasti naslednje naloge:

- opravlja pedagoški nadzor nad delom vzgojnega zavoda (v šoli, internatu in oddelkih za poklicno usposabljanje),
- proučuje in razvija oblike in metode prevzgojnega dela,
- z neposrednimi stiki ter z organizacijo seminarjev, tečajev in drugih oblik nudi strokovno pomoč delavcev zavodov,
- pri delu sodeluje z društvom defektologov SR Slovenije in s strokovnimi ustanovami.

Zakon o posebnem šolstvu, ki je bil sprejet 1960. leta je treba uskladiti z ustavo in dopolniti, zato bo republiški sekretariat za prosveto in kulturo še v tem polletju pripravil osnutek novele, ki naj bi poleg drugih določb jasneje opredelila organizacijo vzgoje in drugih strokovnih služb, profil strokovnih delavcev, določila minimalne pogoje za nemoteno poslovanje posebnega vzgojnega zavoda, ustanoviteljstvo in drugo.

Posebno pozornost bo treba posvetiti metodam obravnavanja vedenjsko motene mladine. Te metode pri nas še niso dovolj izdelane, kar brez dvoma zelo negativno vpliva na uspehe prevzgoje.

Zaradi tega je zelo dobrodošla pobuda Instituta za kriminologijo v Ljubljani, da bi začeli z eksperimentalnim proučevanjem metod kompleksnega obravnavanja vedenjsko in osebno motenih mladostnikov. Predlagani eksperiment bi pomenil začetek intenzivnega in sistematičnega dela na tem področju. To pobudo je vsekakor treba sprejeti in za eksperiment zagotoviti potrebna finančna sredstva. Delo, ki ga je pričel inštitut za kriminologijo, naj bi nadaljevala inštituta za pedagogiko in psihologijo s tem, da bi zajeli tudi

druge kategorije otrok z motnjami vedenja in osebnosti.

Proučiti bi bilo treba tudi metode delovnega usposabljanja vedenjsko in osebnostno motenih mladoletnikov, predvsem pa ustreznost izučevanja ali priučevanja glede na stopnjo in obliko motenosti.

Sedanji način financiranja posebnih vzgojnih zavodov je naslednji:

Sklad SRS za šolstvo krije stroške za vzgojno izobraževalno dejavnost in za osebne dohodke vzgojnega osebja v domu za tiste otroke in mladoletnike, ki niso kategorizirani in nimajo pravice do povračila oskrbnih stroškov po uredbi o rehabilitaciji otrok zavarovancev.

Skupščine občin plačujejo oskrbne stroške, to je za osebne dohodke tehničnega in upravno tehničnega osebja, stanovanje, prehrano, razvedrilo za tiste gojence, ki nimajo pravice do povračila oskrbnih stroškov po uredbi o rehabilitaciji otrok zavarovancev. K oskrbnim stroškom prispevajo svoj delež tudi starši. Višino in pogoje za ta prispevek določi varstveni organ občine.

Komunalni zavodi za socialno zavarovanje krijejo po veljavnih predpisih oskrbne stroške otrok zavarovancev, ki so moteni v duševnem in telesnem razvoju.

V letu 1965 je stala prevzgoja vedenjsko motenega otroka ali mladoletnika povprečno:

- izdatki za vzgojno izobraževalno delo	458.265 S din
- oskrba	<u>696.055 S din</u>
Skupno	1,154.320 S din

Vsi domovi, razen Prehodnega mladinskega doma v Ljubljani, le delno ustrezajo namenu dejavnosti. Vzroki za takšno stanje so predvsem v lokacijsko slabo razporejeni mreži (ki je nastajala glede na možnosti delovanja predvsem v starih gradovih), zelo slabih nastanitvenih razmerah, pomanjkljivih učnih možnostih, neredko pa tudi v neprijemni kadrovski zasedbi. Med razpravami o Zakonu o izvrševanju vzgojnih ukrepov so bili kot največja ovira za izvrševanje vzgojnih ukrepov opisani prav vzgojni zavodi in njihovo poslovanje. Ob teh razpravah je bilo ugotovljeno, da gre za zelo zanemarjeno delovno področje, v katerega je treba energično poseči in odpraviti osnovne pomanjkljivosti. Glede na tako težak položaj, ki se

Je po ukinitvi Vzgojnega zavoda Logatec in enote v Me-
kinjah (odločbo o ukinitvi deškega vzgajališča v Gore-
njem Logatcu je sprejela skupščina občine Logatec dne
18/3-1966, odločba objavljena v Ur.listu SRS, št. 9/66
z dne 31/3-1966), še bolj poslabšal, kajti pomanjkanje
kapacitet povzroča prenapolnjevanje in s tem slabše
delo nekaterih drugih zavodov.

V zadnjih desetih letih je bilo porabljenih za najnuj-
nejše adaptacije in opremo zavodov 37 milijonov S din
investicijskih sredstev.

Za ureditev posebnih vzgojnih zavodov v letih 1966-1970
so potrebna naslednja investicijska sredstva:

Leto 1966

1. Deško vzgajališče Gor. Logatec
 - a) adaptacija zavoda, nakup opreme,
centralna kurjava, izgradnja mon-
tažnih delavnic N din 610.000
 - b) izgradnja stanovanj za strokovno
osebje N din 180.000
2. Dekliško vzgajališče Višnja gora
(oprema zavoda in delavnic) N din 50.000

Leto 1967

1. Deško vzgajališče Gor. Logatec - iz-
gradnja dveh stanovanj N din 120.000
2. Vzgojni zavod Slivnica pri Mariboru -
adaptacija z napeljavo centralne kur-
jave N din 100.000
3. Vzgajališče Veržej - adaptacija z
napeljavo centralne kurjave N din 200.000

Leto 1968

1. Dekliško vzgajališče Višnja gora:
adaptacija z napeljavo centralne
kurjave N din 100.000
2. Deško vzgajališče Planina pri Rake-
ku - telovadnica, centralna kurjava N din 700.000

Leto 1969

1. Vzgojališče Ljubljana - začetek gradnje novega zavoda v Ljubljani N din 1,200.000

Leto 1970

1. Vzgojališče Ljubljana - dokončanje I. etape gradnje novega zavoda v Ljubljani N din 1,600.000

V SR Sloveniji trenutno ni zavoda za vedenjsko in osebnostno motene mladoletnike. Posebna komisija, ki jo je imenoval republiški sekretariat za prosveto in kulturo je ugotovila, da je bila pred ponovno vselitvijo nujna adaptacija zavoda v Gor. Logatcu: notranja adaptacija, ureditev centralne kurjave, namesto dosedanjega lesenega provizorija in izgradnja montažne delavnice. Stanovanja, ki so jih zasedali vzgojitelji prejšnjega zavoda, so bila v zasebni lasti, zato je potrebno za novi zavod zagotoviti stanovanja za strokovne delavce (učitelji, vzgojitelji, psiholog, socialni delavec in učitelj praktičnega pouka). Usluge po navedenih cenah nudi gradbeno podjetje Logatec.

Znesek 610.000 N din za adaptacije zavoda v Gor. Logatcu in 180.000 N din za stanovanja naj se zagotovi iz proračunskih sredstev SR Slovenije za leto 1966.

Pripominjamo, da so za adaptacijo in stanovanja v Gor. Logatcu cene izračunane po sedanji ravni cen v gradbeništvu. Vsako zavlačevanje adaptacije bo zahtevalo zaradi nadaljnjih okvar na stavbi in instalacijah povečanje stroškov za adaptacijo, vzdrževanje in gradbenih stroškov. Del adaptacije dekliškega vzgojališča v Višnji gori je bil opravljen v letih 1954-1955, vendar zavod tedaj ni imel osnutka o organizaciji učnih delavnic. Novo vodstvo zavoda je že sprejelo načrt za delovno vzgojo gojenk in zato potrebuje novo opremo ter male adaptacije v kuhinji in novo opremo v internatu. Predvidoma naj bi ta sredstva vzgojališče dobilo od zavoda SRS za zaposlovanje delavcev.

Vsi vzgojni zavodi, v katerih so predvidene adaptacije, so v starih graščinah, ki jih je zelo težko ogrevati ter je zato nujno potrebno napeljati centralno kurjavo

in omogočiti znosnejše življenjske in delovne pogoje gojencem v teh zavodih.

Gradnja telovadnice v Deškem vzgajališču Planina pri Rakeku ni potrebna le zaradi telesne vzgoje po predmetniku osnovne šole, marveč zlasti zaradi korektivne gimnastike duševno nerazvitih otrok v tem zavodu ter bo hkrati služila vzgojnim skupinam pri izvajanju vzgojnega dela v zavodu.

V letu 1969 bi začeli z gradnjo vzgajališča v Ljubljani, ki bi bilo v prvi etapi usposobljeno do konca leta 1970 za začetek dela s petimi vzgojnimi skupinami (60 gojencev). Celotna investicija znaša po sedanjih cenah 6,000.000 N din, v prvi etapi pa 2,800.000 N din, in sicer v letu 1969: 1,200.000 N din za plačilo odkupa zemljišča, izdelave gradbenih načrtov in začetek del do III. gradbene faze, v letu 1970 pa dokončanje prve etape gradnje vzgajališča (5 paviljonov za bivanje gojencev in polovična kapaciteta delavnic za 60 delovnih mest). Po letu 1970 bi nadaljevali z gradnjo vzgajališča, s čimer bi ustvarili pogoje za delo še ostalih 8 vzgojnih skupin, nadaljnjih 60 delovnih mest v učnih delavnicah, šolski objekt ter prostore za strokovne službe.

Vzporedno s povečanjem kapacitet je treba rešiti tudi vprašanje zaposlovanja potrebnih kadrov, in sicer po naslednjih profilih:

Kadri po profilih	Število že zased. delov. mest	Od tega si mora pridobi- ti viš. str.iz.	Potreb- na nova delovna mesta	Potrebna nova sred- stva do leta 1970
Učitelji za razredni pouk (defektologi)	10	4	-	-
Ortopedagogi za duševno nerazvite	7	-	-	-
Predmetni učitelji po predmetnih skupinah	32	16	-	-
Učitelji praktičnega pouka	7	4	-	-

Kadri po profilih	Število že zased. delov. mest	Od tega si mora pridobi- ti viš. str.iz.	Potrebna nova de- lovna mesta	Potreb- na nova sredstva do leta 1970
Vzgojitelji za ve- denjsko motene	50	46	46 ND	765.072
Socialni delavci	4	-	3 ND	249.480
Psihologi	3	-	4 ND	194.040
S k u p a j :	113	70	53 ND	1,208.592

Nova delovna mesta naj bi se zasedla takole:

- 46 vzgojiteljev za vedenjsko motene v letih 1968-1970
- 3 socialni delavci v letu 1966
- 4 psihologi - 2 v letu 1967, 2 v letu 1970.

S tako predvidenimi kadri se bo izboljšala dosedanja struktura zaposlenih, z njimi pa bomo zadovoljili tudi potrebe glede na gradnjo novega zavoda.

Upoštevajoč razpravo o razvoju mreže vzgojnih zavodov, je nujno potrebno nadaljevati z že začeti ukrepi glede Vzgojno poboljševalnega doma Radeče. Vzgojno poboljševalni dom je edina ustanova v SRS, ki sprejema mladoletnike z območja SR Slovenije, zoper katere je bil izrečen vzgojni ukrep oddaje v vzgojni poboljševalni dom. Glede na nenehen porast števila mladoletnikov, katerim sodišča izrekajo vzgojni ukrep oddaje v vzgojno poboljševalni dom, in na sedanjo dokaj težko situacijo v tem zavodu zaradi prekomernih obremenitev kapacitet, izdelano strokovno mnenje zagovarja usposobitev Vzgojno poboljševalnega doma Radeče za sprejem 200 mladoletnikov (od sedanjih 130). Da bi dosegli utemeljena predvidevanja in zagotovili boljše poslovanje vzgojno poboljševalnega doma, so potrebni naslednji ukrepi in sredstva.

Zagotoviti je treba investicijska sredstva za gradnjo objektov v Vzgojno poboljševalnem domu Radeče:

Leto 1966:

Začetek gradnje paviljona za mladoletnike (s kapaciteto 64 oseb) - že zagotovljeno v letu 1966

N din 800.000

Leto 1967:

Dograditev paviljona za mlado-	
letnike	N din 1,000.000

Adaptacija gradu z ureditvijo	
oddelka za zaprti režim, spre-	
jemnega oddelka, ambulantnih	
prostorov, disciplinskih pro-	
storov in delavnic	N din 500.000

Izgradnja centralne kurjave za	
vse objekte vzgojno poboljševal-	
nega doma	N din 1,000.000

Stanovanja za uslužbence (9 sta-	
novanj)	N din 1,000.000

Leto 1968:

Začetek gradnje paviljona za mla-	
doletnice (s kapaciteto 40 oseb)	N din 500.000

Začetek gradnje ostalih potrebnih	
stanovanj uslužbencev (9 stanovanj)	N din 500.000

Leto 1969:

Dograditev paviljona za mlado-	
letnice	N din 500.000

Dograditev stanovanj za uslužben-	
ce iz leta 1968	<u>N din 500.000</u>
	N din 6,300.000

V letu 1966 zagotovljena sredstva	N din 800.000
-----------------------------------	---------------

V naslednjih letih bo še potrebno	N din 5,500.000
	=====

Z usposobitvijo novih kapacitet bo nujno naknadno sprejeti naslednje delavce:

5 vzgojiteljev z višješolsko izo-	
brazbo	83.160 N din letno

5 inštruktorjev z visoko kvalifi-	
kacijo	<u>97.020 N din letno</u>

Skupaj:	180.180 N din letno
---------	---------------------

Predlagana vlaganja bi bila v predvidenem planskem obdobju temelj za osnovne ukrepe kot jih predvideva mladinska kazenska zakonodaja na področju zavodskega varstva glede osebnostno in vedenjsko motenih otrok in mladine.

Zavodske oblike varstva za odrasle družbeno neprilagojene osebe

Na območju Slovenije je problem dela z odraslimi družbeno neprilagojenimi osebami rešen le delno. Nekaterih ukrepov, ki jih predvideva kazenska ali druga zakonodaja oz. jih narekujejo mnoge izkušnje pri delu s temi osebami, ni možno uresničevati, ker nimamo niti primerljivih služb niti zavodov. Da bi rešili nekatera vprašanja, o katerih razpravljamo že vsa povojna leta, je nujno potrebno začeti urejati po prioriteti vsaj naslednje:

Delovno zaščitni dom na resocializacijo alkoholikov

Po zadnji vojni se je v svetu in pri nas razširilo zdravljenje alkoholikov, vendar uspehi niso zadovoljivi. Zdravljenje v bolnišnicah za živčne in duševne bolezni ali v oddelkih za živčne in duševne bolezni psihično zelo negativno vpliva na paciente. Tako so navzlic izrednim prizadevanjem psihiatrične zdravstvene službe med zdravljenimi alkoholomani večinoma recidivni primeri. Zdravljenje, ki traja običajno 4 - 6 tednov v bistvu ne more spremeniti alkoholomanovih navad in nagnjenj. Za takšno terapijo so brezpogojno potrebni posebni zavodi, ki poleg zdravljenja obsegajo kompleksno resocializacijo.

Število tistih, ki se jih po mednarodnih normah šteje med kronične alkoholike in so zato potrebni zdravljenja in resocializacije, bi bilo zelo težko ugotoviti. To onemogoča sam značaj tega problema, ker sega s svojimi negativnimi vplivi na različna področja gospodarskega in družbenega življenja. Po podatkih občinskih organov za socialno varstvo so ti imeli leta 1959 opravka z 2.221 osebami, ki so zaradi kronične nagnjenosti do alkohola ogrožali sebe in svoje okolje. Družine teh evidentiranih alkoholikov so imele skupaj 4.198 otrok, med katerimi je bilo precejšnje število duševno defektnih, vzgojno in moralno ogroženih, zavedenih v kriminal in prostitucijo. Že samo ti podatki kažejo na resnost problema.

Zato je nujno potrebno problem alkoholomanov kompleksneje obravnavati, tako, da se ga posebej in temeljiteje upošteva v okviru zdravstvene službe na eni strani in v okviru socialno varstvenih ukrepov na drugi strani. Nujno je začeti s posebno koordinirano zdravstveno-socialno obravnavo ljudi s tem, da se dosledno izpopolni sistem zdravstvenega in socialnega varstva, od urejevanja dispanzerskih oblik zdravljenja preko polodprtih, odprtih vrst zavodov do hospitalnih oblik zdravljenja in zaprtih tipov zavodov.

Izredno potreben profil zavoda, ki ga zelo pogrešajo tako zdravstvene kot tudi socialno-varstvena služba in organi za notranje zadeve bi bil zavod za osebnostno in socialno močno iztirjene alkoholomane, ki so nenehni problem v življenju družine in družbe sploh. Gre za zavod, v katerem bi bile takšne osebe daljšo dobo vodene ter zdravstveno, osebnostno ter delovno rehabilitirane. V zavodu se bodo zdravili tisti alkoholomani, ki jih bo na to pripravila strokovna socialna služba na osnovi individualnega socialnega dela z njimi in njihovimi družinami in tudi tisti, ki jim bo obvezno zdravljenje kot varnostni ukrep izrekel sodnik za prekrške v skladu s temeljnim zakonom o prekrških.

Čimpreje pa bo potrebno proučiti zakonski sistem in metode obveznega zdravljenja alkoholomanov. Sredstva za tovrstno raziskovalno delo naj se zagotovijo iz skladov za raziskovalno delo.

Zato bi bilo potrebno v naslednjem planskem obdobju ustanoviti za začetek vsaj en delovno zaščitni dom kot republiško institucijo za resocializacijo alkoholikov s kapaciteto 50 oseb. Stroški za zgraditev zavoda, ki bi po predvidevanjih Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo moral imeti tudi delavnice, bi znašali N din 3,000.000.--.

Ker gre največkrat za obravnavo oseb z mestnega področja, je treba računati z dejstvom, da se bodo te osebe vračale v svoje prvotno okolje. Zaradi tega je nujno potrebno tak zavod ustanoviti v bližini mestnih središč.

Predvidevamo, da bo zavod zgrajen in pričel z delom ob koncu leta 1968. Za kapaciteto 50 oseb bo potrebno skupno 9 strokovnih delavcev in bo potrebno za njihovo na-

stavitev v letih 1959-1970 skupno 299.376.- N din.

Ustanovitev omenjenega zavoda se lahko rešuje tudi z uporabo ev. že obstoječih kapacitet v bližini mestnih središč, pri čemer bi se predvidena vsota lahko zmanjšala na 1,500.000.- N din.

Prehodni domovi za odpuščanje obsojencev

Manjše število odpuščenih obsojencev in precejšnje število storilcev prekrškov, ki pridejo iz kazensko poboljševalnih zavodov, nima družine niti stanovanja in so po večini brez zaposlitve. Po izkušnjah republiškega sekretariata za notranje zadeve predvidevamo, da je teh brezdomcev na leto okoli 330 (okoli 35 odpuščenih iz kazensko poboljševalnega doma, 200 odpuščenih iz občinskih zaporov, najmanj 100 upravno kaznovanih oseb). Navedeni podatki so orientacijski, ker je posebna raziskava o številu oseb, ki potrebujejo namestitev v prehodni dom in o organizaciji domov, šele v izdelavi.

Ker je v kriminalni populaciji pri nas približno šestina žensk, upravičeno sklepamo, da bi imeli opraviti z okoli 280 moškimi in okoli 50 ženskimi odpuščenimi osebami.

V prehodnih domovih naj bi se odpuščene osebe zadržale le krajši čas, po predvidevanju do treh mesecev. V domovih ne bi bile brezplačno, ker bi hrano in stanovanje plačevale z zaslužkom, ki bi ga dobivale z dela v domu samem ali pa za priložnostno oz. začasno delo zunaj doma. Prehodni domovi bi morali biti tesno povezani z zavodi za zaposlovanje delavcev, sodelovati pa bi morali tudi s strokovnimi ekipami teh zavodov. Začasno ali trajno zaposlitev naj bi iskali tudi pri zaščitnih delavnicah, ki naj bi bile organizirane po sistemu rehabilitacijskih zavodov. Dom bi se lahko ukvarjal tudi z lastno dejavnostjo, npr. z izdelovanjem tistih izdelkov, ki ne potrebujejo daljšega priučevanja.

Ženski dom bi lahko opravljal usluge za zunanje potrebe z lastno pralnico, likalnico in šivalnico.

Predlagamo ustanovitev vsaj dveh prehodnih domov za moške odpuščene osebe, in sicer v Mariboru ter v Ljubljani, pri čemer naj bi kapaciteta vsakega znašala 30

ležišč (torej skupaj 60 ležišč). Menimo, da bi za ta namen lahko uporabili provizorije enako kot za stalne kršilce javnega reda in miru. Investicijski stroški za takšno gradnjo obeh prehodnih domov bi znašali N din 1,000.000. S tem bi ob določeni frekvenci v domu z izmenjavanjem števila oseb na ležišče v približno treh mesecih zadostili potrebam. Za odpuščene ženske pa bi zadostoval en sam prehodni dom, ki naj bi bil v Mariboru in naj bi imel kapaciteto 15 ležišč. Za izgradnjo takšnega provizorija bi potrebovali N din 300.000. Prehodni domovi naj bi bili zgrajeni v letih 1969 - 1970, za kar bo potrebno skupno 1,300.000 N din.

Vodstvo prehodnega doma naj vodi šolan socialni delavec, ostalo osebje pa ustrezno potrebam in namenu doma. Za vse tri domove bi bilo treba zaposliti 4 socialne delavce, kar pomeni letno 66.528 N din. Glede strokovne pomoči naj bi se dom opiral na strokovno ekipo zavoda za zaposlovanje delavcev oz. rehabilitacijo.

Ustanovitelji doma naj bi bile občinske skupščine tistih območij, iz katerih bi prihajale odpuščene osebe.

Pri dobri organizaciji dela in življenja bi bili stroški za vzdrževanje doma minimalni, saj bi se dom lahko vzdrževal po večini iz lastne dejavnosti. Kolikor bi bili stroški večji, naj bi prispevale občinske skupščine, v katerih ima odpuščena oseba prebivališče.

Določitev prebivališča za stalne kršilce javnega reda in miru.

O stalnih kršilcih javnega reda in miru je bilo opravljenih že nekaj raziskav, ki so dokazale, da imajo ti ljudje nenehno opravka z organi za notranje zadeve in da prebijejo v zaporih povprečno vsak tretji dan. Gre predvsem za brezdelneže in tiste, ki se nedostojno vedejo. V SRS jih je cca 270. Temeljni zakon o prekrških predvideva za te kršitelje varstveni ukrep določitve prebivališča za dobo do dveh let.

Čeprav z delom s temi ljudmi ni mogoče zagotoviti takojšnjih in vidnih uspehov, smo vendarle mnenja, da

bi bilo mogoče v posebej urejenih razmerah vsaj pričeti s privajanjem ljudi na delo, dočim v sedanjih razmerah lokalnih zaporov takšna oblika prevzgoje ni možna zaradi prekratkega trajanja izrečenih kazni odvzema prostosti. Organizirana nastanitev delomrznih oseb za daljši čas pa bi imela zlasti velik preventivni pomen. Ugotovljeno je bilo namreč, da se storilci te vrste prekrškov zbirajo na prostosti v trdno povezane skupine, ki imajo v svoji sredi tudi mlade ljudi. Te skupine tako močno pritiskajo na posameznike, da se jim ne morejo odtegniti niti tisti, ki to hočejo. Če pa bi nam z organiziranim nameščanjem in izločanjem kolovodij iz skupin za daljši čas uspelo skupine dezorganizirati, bi bilo mogoče uspešneje resocializirati tiste, ki so osebno manj prizadeti in s skupino slabše povezani. Ugotovili smo tudi, da postanejo stalni kršilci javnega reda in miru v urejenih razmerah disciplinirani, da jih je moč usmerjati in da so celo delavni.

V Sloveniji sedaj nimamo tako organiziranega prebivališča, temveč se poslužujemo zveznega zavoda, kamor pošiljamo cca 6 oseb na leto (predvsem nasilneže), kar nikakor ni dovolj za naše resnične potrebe. Zato je potrebno v SRS organizirati posebno delovno organizacijo (pretežno kmetijskega - poljedelskega ali gozdarskega značaja). V sedanjem planskem obdobju naj bi organizirali le eno takšno organizacijo predvsem tam, kjer že obstoje določene delovne možnosti (kjer že imamo organizirano kmetijsko ali gozdarsko delo). Ljudi bi naselili ali v razmerah, v katerih je delo že organizirano ali v za te namene posebej postavljenih provizorijih (barakah) po osnovnih sanitarno-higienskih načelih. Provizoriji naj se gradijo etapno, tako da bi končno število nastanitve teh ljudi bilo 280 (za moške storilce 200, za ženske storilke pa 80). Prvi provizorij naj bo zgrajen v letu 1968 za 60 storilcev prekrškov, drugi pa za enako število v letu 1969. Vsak provizorij z osnovnimi sanitetnimi in drugimi potrebami (kuhinja, jedilnica, oprema itd.) bi po izračunih do sedaj grajenih provizorijih znašal 900.000 N din, kar za obe pomeni 1,800.000.- N din.

Za delo s kršilci javnega reda in miru v teh delovnih organizacijah, bi bilo potrebno zaposliti 6 strokov-

nih delavcev (3 za dobo dveh let, 3 za dobo enega leta), za kar bi potrebovali N din 149.948.--.

Delovna organizacija naj bo republiška institucija. Pozneje bi z dobro organiziranim delom stroške vzdrževanja lahko krila organizacija iz svojih lastnih sredstev.

Zavod za varstvo in zdravljenje

V dokumentaciji psihiatričnih ustanov in Republiškega sekretariata za notranje zadeve SRS obstajajo obsežnejši podatki o nujnosti, da se storilce kaznivih dejanj, ki so bili spoznani za kazensko neodgovorne ter hudo motene delinkvente, ki so sicer v KPD, namesti v specializirani zavod. Ustanovitev takšnega zavoda predvideva tudi 112. člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.

Abnormni storilci kaznivih dejanj motijo režim psihiatrične ustanove. Zaradi izrazito motečega obnašanja pa predstavljajo oviro za normalno funkcioniranje kazenskih ustanov. Predstavljajo stalno grožnjo za resocializacijo drugih delinkventov ter zahtevajo posebne zdravstvene in psihiatrične ukrepe v KPD, kjer pa je učinkovitost takšnih ukrepov samo začasna.

Po podatkih iz leta 1964 je v psihiatričnih ustanovah 62 oseb, zoper katere je bil izrečen varnostni ukrep za varstvo in zdravljenje. V KPD pa je vsaj 50 huje motenih moških in 10 ženskih delinkventnih oseb. Precejšnje število abnormnih delinkventov pa je sploh na svobodi, ker je bil zoper nje ustavljen postopek. Sodišča namreč zanje niso našla prostora v obstoječih psihiatričnih ustanovah. V naši republiki pa je tudi precejšnje število abnormnih mladoletnikov, ki vrše kazniva dejanja. Pri strožjih psihiatričnih kriterijih moramo oceniti 50 % populacije v VPD Radečah kot abnormno, večji del zaradi duševne defektnosti vseh stopenj, nekaj pa je tam osebno spremenjenih epileptikov in psihično drugače prizadetih oseb. Varnostni ukrep obveznega zdravljenja alkoholizma nima prave materialne osnove, saj ni na razpolago ustreznih ustanov. V letu 1964 so izrekla sodišča ta ukrep le v 54 primerih. Če bi mogli zares izvajati obvezno zdravlje-

nje alkoholizma, bi bilo število izrečenih ukrepov takoj višje, saj je alkohol med najpomembnejšimi kriminogenimi faktorji. V predlagani zavod bi sprejemali osebnostno huje spremenjene alkoholike, ki so hkrati v delinkventnem pogledu bolj problematični. Takšni bi bili deležni poleg obveznega zdravljenja alkoholizma tudi širšega psihiatričnega tretmana.

V naši republiki je neustrezno urejeno opazovanje delinkventov, pri katerih sumimo, da so izvršili kaznivo dejanje zaradi duševne abnormnosti. Opazovanje bi bilo mogoče organizirati v okviru predlaganega zavoda. Opazovanje bi bilo mogoče v specializirani ustanovi opraviti relativno hitro in strokovno ustrežneje, ker bi se izvršilo po enotnejši sodno psihiatrični doktrini.

Organiziranje samostojnega zavoda za opisane potrebe se ne predvideva v sedanjem planskem obdobju. Mnenja strokovnih delavcev na tem področju, ki je usklajeno tudi s stališči Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo in Republiškega sekretariata za notranje zadeve glede načina reševanja tega vprašanja, je naslednje: Do konca leta 1966 je nujno potrebno preseliti sedanji oddelek - Poljane Bolnišnice za duševne in živčne bolezni v Polju na Poljanskem nasipu v Ljubljani v kapacitete, ki naj se poiščejo v že obstoječih primernih stavbah v Sloveniji (v poštah pride predvsem Brestanica pri Krškem oz. Orešje pri Brežicah). V sproščenih prostorih na Poljanskem nasipu se organizira psihiatrična klinika z oddelkom za sodno psihiatrijo, ki bi do naslednjega planskega obdobja prevzel naloge zavoda za varstvo in zdravljenje. Kapacitete psihiatrične klinike se predvidevajo na skupno ca 150 postelj, od katerih bi dobil 80 postelj oddelek za sodno psihiatrijo.

Ker gre v glavnem za dokaj ohranjene objekte in za način financiranja, ki je že utečen (saj imamo v varstvu in zdravljenju že cca 70 oseb), ter predvsem za odločnejše organizacijske ukrepe, ki posegajo predvsem na področje financiranja iz sredstev zdravstvenega varstva (ki že tudi teče) se za predlagane ukrepe ne predvideva posebnih finančnih sredstev.

Rekapitulacija potreb po novih kadrih v obdobju
1966-1970

Leto 1966:

Centri za socialno delo v občinah in uprave občinskih skupščin (26 socialnih delavcev)	N din	432.432.-
Zavodi za osebno in vedenjsko motene otroke in madoletnike (3 socialni delavci)	N din	49.896.-
Organi za notranje zadeve (2 stro- kovna delavca z višjo izobrazbo)	N din	40.000.-
	N din	522.328.-

Leto 1967:

Centri za socialno delo v občinah in uprave občinskih skupščin (52 socialnih delavcev)	N din	864.864.-
Disciplinski centri (13 honorar- nih uslužbencev)	N din	48.000.-
Vzgojne posvetovalnice v Ptujju, Novi Gorici in Postojni (9 hono- rarnih strokovnih delavcev)	N din	28.800.-
Zavodi za osebno in vedenj- sko motene otroke in madoletni- ke (3 socialni delavci)	N din	49.896.-
Organi za notranje zadeve (2 stro- kovna delavca)	N din	40.000.-
	N din	1,031.560.-

Leto 1968:

Centri za socialno delo v občinah in uprave občinskih skupščin (78 socialnih delavcev)	N din	1,297.296.-
Disciplinski centri (13 honorar- nih strokovnih delavcev)	N din	48.000.-

Vzgojne posvetovalnice (24 stalnih in 9 honorarnih strokovnih delavcev)	N din	461.232.--
Zavodi za osebnostno in vedenjsko motene in mladoletnike (3 socialni delavci)	N din	49.896.--
Vzgojno poboljševalni dom Radeče (6 novih strokovnih delavcev)	N din	108.108.--
Organi za notranje zadeve (2 strokovna delavca)	N din	40.000.--
	N din	2,004.532.--

Leto 1969:

Centri za socialno delo v občinah in uprave občinskih skupščin (104 socialni delavci)	N din	1,729.728.--
Disciplinski centri (13 honorarnih strokovnih delavcev)	N din	48.000.--
Vzgojne posvetovalnice (24 stalnih in 9 honorarnih strokovnih delavcev)	N din	461.232.--
Zavodi za osebnostno in vedenjsko motene otroke in mladoletnike (3 socialni delavci)	N din	49.896.--
Vzgojno poboljševalni dom Radeče (6 strokovnih delavcev)	N din	108.108.--
Organi za notranje zadeve (2 strokovna delavca)	N din	40.000.--
Zavod za resocializacijo alkoholikov (9 strokovnih delavcev)	N din	149.688.--
Prehodni dom za odpuščene obsojence (1 strokovni delavec)	N din	16.632.--
Posebne delovne organizacije za stalne kršilce javnega reda in miru (3 strokovni delavci)	N din	49.896.--
	N din	2,653.180.--

Leto 1970:

Centri za socialno delo v občinah in uprave občinskih skupščin (130 socialnih delavcev)	N din	2,162.160.-
Disciplinski centri (13 honorarnih delavcev)	N din	48.000.-
Vzgojne posvetovalnice (24 stalnih in 39 honorarnih strokovnih delavcev)	N din	557.232.-
Zavodi za osebno in vedenjsko motene otroke in mladotnike (27 strokovnih delavcev - 3 za celo leto, 24 za 6 mesecev)	N din	249.480.-
Vzgojno poboljševalni dom Radeče (10 strokovnih delavcev)	N din	180.180.-
Organi za notranje zadeve (2 strokovna delavca)	N din	40.000.-
Zavod za resocializacijo alkoholikov (9 strokovnih delavcev)	N din	149.688.-
Prehodni domovi za odpuščene obsojence (4 strokovni delavci)	N din	66.528.-
Posebne delovne organizacije za stalne kršilce javnega reda in miru (6 strokovnih delavcev)	N din	100.052.-
	N din	3,553.320.-
Skupaj v letih 1966-1970	N din	9,764.920.-
Od skupnega iznosa potreb odpadna:		
republiko: zavodi za osebno in vedenjsko motene otroke in mladotnike, VPD Radeče, organi za notranje zadeve, zavod za resocializacijo alkoholikov, posebne delovne organizacije za kršilce javnega reda in miru		
	N din	1,494.784.-

občine: centri za socialno delo
in uprave občinskih skupščin,
vzgojne posvetovalnice, disciplinski centri, prehodni domovi za odpuščene obsojence

N din 8,270.136.-

Razdelitev potrebnih sredstev za kadre po letih v N din

leto	Skupaj	republika	občine
1966	522.328	89.896	432.432
1967	1,031.560	89.896	941.664
1968	2,004.532	198.004	1,806.528
1969	2,653.180	397.588	2,255.592
1970	<u>3,553.320</u>	<u>719.400</u>	<u>2,833.920</u>
N din	9,764.920	1,494.784	8,270.136

Rekapitulacija investicijskih potreb v obdobju
1966 - 1970

Leto 1966:

Deško vzgajališče Gornji Logatec
(adaptacija in oprema, centralna kurjava, izgradnja montažnih delavnic)

N din 610.000.-

Deško vzgajališče Gornji Logatec
(stanovanja za delavce)

N din 180.000.-

Dekliško vzgajališče Višnja gora
(oprema zavoda in delavnic)

N din 50.000.-

VPD Radeče (začetek gradnje paviljona za mladoletnike)

N din 800.000.-

N din 1,640.000.-

Leto 1967:

Disciplinski centri

N din 70.000.-

Deško vzgajališče Gornji Logatec
(stanovanja za delavce)

N din 120.000.-

Vzgojni zavod Slivnica (adaptacija z napeljavo centralne kurjave)

N din 100.000.-

Vzgajališče Veržej (adaptacija z napeljavo centralne kurjave)

N din 200.000.-

VPD Radeče (dograditev paviljo- na za mladoletnike)	N din 1,000.000.-
VPD Radeče (adaptacija gradu in delavnic)	N din 500.000.-
VPD Radeče (centralna kurjava)	N din 1,000.000.-
VPD Radeče (stanovanja za de- lavce)	<u>N din 1,000.000.-</u>
	N din 3,990.000.-

Leto 1968:

Deško vzgajališče Višnja gora (adaptacija z napeljavo cen- tralne kurjave)	N din 100.000.-
Deško vzgajališče Planina pri Rakeku (telovadnica, centralna kurjava)	N din 700.000.-
VPD Radeče (začetek gradnje pa- viljona za mladoletnike)	N din 500.000.-
VPD Radeče (začetek gradnje stano- vanje za delavce)	N din 500.000.-
Zavod za resocializacijo alko- holikov (gradnja in oprema de- lavnic)	N din 3,000.000.-
Zavod za stalne kršilce javne- ga reda in miru (gradnja pro- vizorija in oprema)	<u>N din 900.000.-</u>
	N din 5,700.000.-

Leto 1969:

Vzgajališče Ljubljana (začetek gradnje novega zavoda)	N din 1,200.000.-
VPD Radeče (dograditev paviljo- na za mladoletnike)	N din 500.000.-
VPD Radeče (dograditev stanovanj za delavce)	N din 500.000.-
Prehodni dom za odpuščene ob- sojence (gradnja in oprema provizorija)	N din 500.000.-

Zavod za stalne kršilce javnega reda in miru (gradnja in oprema provizorija)

N din 900.000.-

N din 3,600.000.-

Leto 1970:

Vzgojališče Ljubljana (dokončanje I. etape gradnje novega zavoda)

N din 1,600.000.-

Prehodni dom za odpuščene obsojence (gradnja in oprema dveh provizorijev)

N din 800.000.-

N din 2,400.000.-

Skupaj v letih 1966-1970

N din 17,330.000.-

Od skupnega iznosa investicijskih potreb odpade na:

republiko: zavodi za osebno in vedenjsko motene in mladolletnike, VPD Radeče, posebne delovne organizacije za stalne kršilce javnega reda in miru, delovno zaščitni dom za resocializacijo alkoholikov

N din 15,960.000.-

občine: disciplinski centri, prehodni domovi za odpuščene obsojence

N din 1,370.000.-

Razdelitev potrebnih sredstev za investicije po letih
v N din

leto	skupaj	republika	občine
1966	1,640.000	1,640.000	-
1967	3,990.000	3,920.000	70.000
1968	5,700.000	5,700.000	-
1969	3,600.000	3,100.000	500.000
1970	2,400.000	1,600.000	800.000
N din	17,330.000	15,960.000	1,370.000

xxx

SKUPNE POTREBE PO SREDSTVIH V OBDOBJIH 1966 - 1970

Za kadre	N din	9,764.920.-
Za investicije	N din	17,330.000.-
Skupaj	N din	27,094.920.-

REKAPITULACIJA POTREBNIH SREDSTEV ZA KADRE IN INVESTICIJE
PO LETIH

Leto	Republika				Občine		
	Skupaj	Skupaj	Kadri	Investicije	Skupaj	Kadri	Investicije
1966	2,162.328	1,729.896	89.896	1,640.000	432.432	432.432	-
1967	5,021.560	4,009.896	89.896	3,920.000	1,011.664	941.664	70.000
1968	7,704.532	5,898.004	198.004	5,700.000	1,806.528	1,806.528	
1969	6,263.180	3,497.588	397.588	3,100.000	2,755.592	2,255.592	500.000
1970	5,953.320	2,319.400	719.400	1,600.000	3,633.920	2,833.920	800.000
Skupaj	27,094.920	17,454.784	1,494.784	15,960.000	9,640.136	8,270.136	1,370.000

Vzgojno in moralno ogroženi in vzgojno zanemarjeni
otroci in mladoletniki po občinah

	Vzgojno zanemar- jeni	Vzgojno in moralno ogroženi	Skupaj
Vseh	4.214	5.058	9.272
1. Ajdovščina	15	24	39
2. Brežice	15	37	52
3. Celje	196	546	742
4. Cerknica	17	11	28
5. Črnomelj	41	32	73
6. Domžale	62	22	84
7. Dravograd	30	33	66
8. Gornja Radgona	39	52	91
9. Grosuplje	61	84	145
10. Hrastnik	5	33	38
11. Idrija	46	82	128
12. Ilirska Bistrica	10	6	16
13. Izola	35	57	92
14. Jesenice	35	24	59
15. Kamnik	7	20	27
16. Kočevje	73	56	129
17. Koper	64	36	100
18. Kranj	150	70	220
19. Krško	35	51	86
20. Laško	41	13	54
21. Lenart	8	6	14
22. Lendava	30	76	106
23. Litija	27	69	96
24. Ljubljana-Bežigrad	312	111	423
25. Ljubljana-Center	215	271	486
26. Ljubljana-Moste	163	233	396
27. Ljubljana-Šiška	179	195	374
28. Ljubljana-Vič	191	153	344
29. Logatec	15	45	60
30. Ljutomer	76	10	86
31. Maribor-Center	434	560	994
32. Maribor-Tabor	215	193	408
33. Maribor-Tezno	116	183	299
34. Metlika	-	7	7
35. Mozirje	14	52	66
36. Murska Sobota	92	58	150
37. Nova Gorica	45	58	103
38. Novo mesto	163	162	325

39. Ormož	43	10	53
40. Piran	71	92	163
41. Postojna	38	28	66
42. Ptuj	165	162	327
43. Radlje ob Dravi	47	103	150
44. Radovljica	15	11	26
45. Ravne na Koroškem	61	94	155
46. Ribnica	15	4	19
47. Sevnica	15	26	41
48. Sežana	10	3	13
49. Slovenska Bistrica	44	69	113
50. Slovenj Gradec	29	12	41
51. Slovenske Konjice	11	65	76
52. Šentjur	26	38	64
53. Škofja Loka	50	60	110
54. Šmarje pri Jelšah	46	42	88
55. Tolmin	3	44	47
56. Trbovlje	60	72	132
57. Trebnje	26	16	42
58. Tržič	36	74	110
59. Velenje	73	127	200
60. Vrhnika	10	8	18
61. Zagorje ob Savi	12	62	74
62. Žalec	36	105	141

SKUPŠČINA SR SLOVENIJE
IZVRŠNI SVET

Odbor za družbene službe

P O R O Č I L O

h gradivu "Predlogi materialnih in kadrovskih potreb ter ukrepov glede družbeno negativnih pojavov v SR Sloveniji v letih 1966-1970".

Odbor IS za družbene službe je na svoji 24. seji dne 19. aprila 1966, ki je bila skupna z Občasno komisijo za pripravo predlogov in ukrepov zoper nekatere družbeno škodljive pojave, obravnaval predloge materialnih in kadrovskih potreb ter ukrepov glede druž-

beno negativnih pojavov v SR Sloveniji v letih 1966-1970.

Gradivo je pripravila občasna komisija, ki jo je imenoval Republiški zbor Skupščine SR Slovenije na svoji seji 16. aprila 1966. Pri pripravi gradiva je omenjena komisija pritegnila k sodelovanju še nekatere druge strokovnjake na področju te problematike, sodelovale pa so zlasti strokovne službe republiških sekretariatov za zdravstveno in socialno varstvo, za prosveto in kulturo ter za notranje zadeve, poleg tega pa še posebne grupe, ki so koordinirale delo med republiški strokovnimi službami in področji.

V obravnavi je odbor ugotovil, da je občasna komisija intenzivno sodelovala pri pripravljanju predloga zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov in v zvezi z njegovim sprejemanjem v Skupščini izdelala skupno z organi Izvršnega sveta Skupščine SRS konkretne predloge za akcijo v letu 1966. Občasna komisija, posebno še posebne grupe strokovnjakov, je pripravila predlog materialnih in kadrovskih potreb ter ukrepov glede družbeno negativnih pojavov v SRS v letih 1966-1970.

Na podlagi obravnave in sklepov Republiškega in Organizacijsko političnega zbora Skupščine SRS v marcu 1965 o družbeno negativnih pojavih v SR Sloveniji so tekom leta razpravljale o problemih vzgojnega varstva in o družbeno-škodljivih pojavih zainteresirane organizacije in organi s področja soc. varstva, prosvete, sodstva in notranjih zadev. Namen razprav je bil predvsem ta, da bi razjasnile nekatera nerešena vprašanja v zvezi z ukrepi proti družbeno negativnim pojavom ter da bi izoblikovale predloge za reševanje potrebnih organizacijskih, kadrovskih in materialno-finančnih vprašanj.

O problemih družbeno škodljivih pojavov sta omenjena zbora že razpravljala. Zato v predlogu ni prikaz obsega in varstva družbeno škodljivih pojavov. Ne obravnava tudi vseh oblik in načinov borbe zoper povzročitelje teh pojavov, ne obravnava pomena in vloge družine ter naloge družbe glede usposabljanja družine pri vzgoji in prevzgoji, naloge šole ter njene razširjene vloge pri vzgoji, glede mladinskih klubov in njihovega pomena pri vzgoji mladine i.p. Predlog se poleg

znanih kurativnih oblik dela omejuje na nekatere preventivne oblike dejavnosti, ki so neposredno usmerjene k vedenjsko in osebnostno motenim otrokom, mladini in odraslim osebam oz. izpopolnjujejo že opredeljene dejavnosti z namenom, da se doseže boljša organizacija dela.

Predlog materialnih in kadrovskih potreb ter ukrepov glede družbeno škodljivih pojavov v SRS sloni na temeljnih tezah o materialnih potrebah in ukrepih v letu 1966, ki so bile predložene tako Skupščini SRS in Izvršnemu svetu Skupščine SRS ob razpravah o proračunu SRS za leto 1966. Namen predloga pa je uskladiti delo in odločitve glede

- vrste in organizacije posameznih dejavnosti, služb in zavodov,
- števila, kapacitet in teritorialne razporeditve teh služb in zavodov,
- potrebnega števila in profila kadrov, ter
- potrebnih materialnih sredstev za investicije in kadre.

Obravnavanje in reševanje družbeno negativnih pojavov je naloženo različnim organom in organizacijam ter občinskim in republiškim zavodom. Izhodišče za predlog programa niso le naloge omenjenih služb, temveč predvsem naloge družbeno-političnih skupnosti, ki so te službe in dejavnosti dolžne organizirati. Nekatere dejavnosti tudi še niso z zakonom urejene, zato je komisija mnenja, da je njihov pomen za reševanje družbeno negativnih pojavov tako velik, da mora biti sestavni del predloga in s tem osnova za poznejšo pravno ureditev. Občasna komisija je skušala prikazati postopno reševanje perečih problemov v skladu z materialnimi in kadrovskimi možnostmi ter pri tem iskala predvsem najhitrejša rešitve na področju preventivnih ukrepov, zlasti tudi v ukrepih različnih socialno-varstvenih služb, disciplinskih centrov in podobno.

Odbor je obravnaval istočasno tudi gradivo "Rehabilitacija vedenjsko in osebnostno motene mladine", ki ga je pripravil rep. sekretariat za prosveto in kulturo. Gradivo zajema probleme s področja vzgojnih zavodov za mladino, zato je bil odbor mnenja,

da se naj z ugotovitvami in predlogi v tem gradivu dopolnijo predlogi občasne komisije, zlasti glede problemov prosvetne pedagoške službe (gradivo je dopolnjeno).

Odbor IS za družbene službe predlaga Izvršnemu svetu, da gradivo v predlogih materialnih in kadrovskih potreb ter ukrepov glede družbeno negativnih pojavov v SR Sloveniji v letih 1966-1970 prouči in o njih razpravlja tudi s predsedniki občinskih skupščin. Občinske skupščine so sicer že seznanjene z nekaterimi predlogi (socialne službe, disciplinski centri, problemi financiranja v nekaterih zavodih itd.) v zvezi z razpravami, ki so jih imeli predsedniki občinskih skupščin na Izvršnem svetu ob obravnavanju zakona o vzgojno varstvenih ukrepih. Potrebne pa so še razprave predvsem o kadrovski problematiki in o preventivni dejavnosti, ki nalaga občinam materialne, organizacijske in kadrovske naloge, od katerih reševanja je odvisen tudi uspeh predlaganih ukrepov.

Franci Brinc

HULIGANSTVO V POLJSKI IN V SOVJETSKI ZVEZI

Kratek prikaz pojava in predpisov

POLJSKA (1)

Porast huliganstva v Poljski je bil posebno nagel v letih 1955-1957, tako prekrškov huliganskega značaja izvršenih posamezno pa tudi v skupinah. Številni in nevarni napadi na sprehajalce, na osebe mestnega prometa, uslužbenke milice in druge osebe, so vznemirili javnost.

Pod vplivom javnega mnenja, da so sodni in upravno kazenski ukrepi proti tem kršilcem javnega reda in miru preblagi in neučinkoviti, je zakonodajni organ izdal 22/5-1958 Z a k o n o p o o s t r i t v i k a z e n s k e o d g o v o r n o s t i z a h u l i g a n s t v o. Zakon določa, da je huliganstvo obtežilna okoliščina za storilca. Za storilce huliganskih dejanj, prijete na izvrševanju dejanja, uvaža zakon po-

seben način pospešenega postopka.

Proučevanja so pokazala, da je huliganstvo mnogokrat posledica alkoholizma, zato je bil 10.12.1959 izdan **Z a k o n o b o r b i p r o t i a l k o h o l i z - m u**. Ta je poostril kazenske ukrepe proti storilcem prekrškov huliganskega značaja, ki so jih storile osebe v pijanem stanju.

Med uspešne ukrepe v boju proti huliganstvu lahko štejemo tudi dvomesečno (november - december 1963) "akcijo" organov milice proti storilcem dejanj huliganskega značaja.

Osnovna predpostavka te "akcije" je bila, da se bodo ugodni rezultati v borbi proti huliganstvu in delikvenci dosegli le z vzdrževanjem trajnega reda in varnosti na javnih mestih. Večletna praksa je namreč pokazala naslednje: Če se na ulici, v parku, v bližini kinematografa ali restavracije stalno vzdržuje red, se s tem zmanjšajo priložnosti za izvrševanje kaznivih dejanj in prekrškov sploh, s tem pa seveda tudi dejanj huliganskega značaja. V takih pogojih celo potencialni huligan izgubi občutek moči in zaupanja vase, ker je osamljen v svojem prestopniškem delovanju. Če se tudi pojavi kakšen posamezni pijanec, ki vznemirja okolico in mimoidoče, ti lahko takoj obvestijo organe milice, ki naglo in ustrezno ukrepajo.

Podatki za leto 1962 kažejo, da je bilo več kot 80% storilcev kaznivih dejanj in prekrškov huliganskega značaja ob času storitve dejanja v alkoholiziranem stanju. Istega leta je bilo 313.000 oseb zaradi pijanstva priprtih ali nameščenih v antabus postaje, 80.000 pa je bilo kaznivih dejanj in prekrškov po zakonu o alkoholizmu iz leta 1959.

V omenjeni "akciji", ki je trajala dva meseca, je nadzorno (patrolno) službo na ulicah in krajih, kjer so se največkrat vršila kazniva dejanja, opravljalo veliko število miličnikov, ter operativno-preiskovalnih in pomožnih služb organov milice. V nadzorovanje jav-

(1) Povzeto po članku: "Iz problematike borbe protiv huliganstva", Maria Regent - Lechowicz, Marjan Lipka, "Izbor" št. 3/64, Zagreb.

nih prostorov so bili vključeni tudi člani ORMO (Prostovoljna rezerva mestne milice) in vojaki. Uslužbenci milice so posebno ponoči hitro intervenirali v primeru pretefov ali kalitve miru, pijanim osebam pa so že na prej preprečili take izpade. Z uvedbo pospešenega postopka je bilo zagotovljeno hitro obravnavanje storilcev v upravno kazenskem postopku.

Kot rezultat "akcije" je bil v prvem mesecu nagli porast števila odkritih kaznivih dejanj huliganskega značaja, v drugem mesecu pa nagel padec. (Novembra 1963 je bilo odkritih 6.752 kaznivih dejanj huliganskega značaja, decembra pa 3.552.) Prav tako je bil z "akcijo" dosežen znaten padec števila prekrškov v razdobju 2 mesecev (novembra je bilo prijetih 37.224, decembra pa 23.609 oseb zaradi prekrškov).

Vzporedno z omenjenimi represivnimi ukrepi so organi milice uporabljali preventivne ukrepe. Med nje sodi že sama navzočnost večjega števila uslužbencev milice na mestnih ulicah, kar je preprečevalo nediscipliniranim posameznikom, da bi storili dejanja huliganskega značaja. Uslužbenci milice so na ulicah pogosto legitimirali mimoidoče in zahtevali od njih pojasnilo, zakaj se zadržujejo pozno ponoči na ulici, na železniški postaji, okoli gostinskih lokalov itd.

V zadnjih letih na Poljskem narašča število kaznivih dejanj, katerih storilci so mladoletniki. Mladoletniki storijo tudi vedno več kaznivih dejanj huliganskega značaja (pretepi, telesne poškodbe, uničevanje železniških signalnih naprav, metanje kamenja na mimovozeče vlake itd.).

Leta 1962 so mladoletniki (stari do 17 let) odgovarjali pred sodišči za naslednja kazniva dejanja zoper življenje in telo:

- za uboj	12 mladoletnikov
- za smrt iz malomarnosti	28 "
- za trajno nesposobnost žrtve	35 "
- za težke telesne poškodbe	248 "
- za lahke telesne poškodbe	470 "
- za sodelovanje v pretepu	276 "
- za poškodbo osebnega dostojanstva	320 "

Značilnosti mladoletniške delinkvence na Poljskem so naslednje:

- malo je kaznivih dejanj zaradi motivov ekonomske narave;
- številčni porast udeležbe mladoletnikov pri hujših deliktih;
- naraščanje kaznivih dejanj huliganskega značaja;
- neučinkovitost uporabljenih vzgojno poboljševalnih ukrepov (leta 1962 je bilo 30 % povratnikov);
- šolska mladina je najštevilnejša skupina med mladoletnimi storilci deliktov huliganskega značaja (leta 1962 je bilo med mladoletniki pred sodiščem 68,2 % učencev osnovnih šol);
- nevaren pojav so mladoletniške združbe in njihovi huliganski delikti (predvsem v velikih mestih).

SOVJETSKA ZVEZA (2)

Sovjetska zveza posveča v zadnjih letih veliko pozornost pojavom huliganstva. Huliganstvo so že doslej strogo preganjali in ostro kaznovali, vendar to ni moglo zaježiti tega pojava. Zato sta julija letos CK KP SZ in Prezidijski Vrhovnega Sovjeta ZSSR ponovno razpravljala o ostrejših ukrepih za boj proti huliganstvu. Rezultat je bil, da je Prezidijski Vrhovnega Sovjeta ZSSR sprejel 26.7.1966 "Ukaz o povečani odgovornosti za huliganstvo". Z ukazom se določa povečana kazenska in upravno kazenska odgovornost za huliganske prestopke in krajši roki za preiskavo in sodni postopek za taka dejanja.

Ukaz deli vse prestopke huliganskega značaja v tri večje skupine; določa njihovo obliko in vsebino ter kazni in postopek zoper storilce.

- (2) Uporabljeno gradivo: 1. "Stvar svih i svakoga", prevod iz "Pravde" izdelal Ured za kriminalistiška istraživanja, Zagreb
2. Janez Stanič: "Hudi časi za huligane" "Delo", 9.8.1966

V p r v o skupino spada takoimenovano "drobno huliganstvo", to je pobesedah ukaza "psovanje na javnem mestu, žaljivo ponašanje proti državljanom in podobna dejanja, ki kršijo javni red in mir državljanov, po svoji naravi pa ne zahtevajo kazenskega pregona".

Kazen za ta dejanja je zapor 10 - 15 dni, poboljševalno delo od 1 - 2 mesecev ali denarna kazen od 10 - 30 rubljev.

Osebe, ki jim je izrečena zaporna kazen, morajo plačati hrano in nastanitev v zaporu, prepovedano jim je dopisovanje in sprejemanje pošilk in kupovanje hrane. Med trajanjem kazni ne prejemajo plače na svojem delovnem mestu. Zaporniki morajo brezplačno delati na ulicah in drugih javnih krajih.

Kazen poboljševalnega dela izvršujejo osebe na svojem rednem delovnem mestu ali pa na drugem, kakor je določil sodnik, vedno pa se jim vzame 20 % zaslužka.

Postopek za dejanja "drobnega huliganstva" je enostaven in kratek. Preiskavo vrši in izreče denarno kazen lahko sam načelnik postaje milice, lahko pa gradivo odstopi ljudskemu sodišču, kjer sodnik posameznik izreče eno od naštetih kazni. Postopek mora končati načelnik milice v 24 urah od storjenega dejanja, sodnik pa v 24 urah po prejemu gradiva o storjenem dejanju.

Zoper odločbe načelnika milice ali sodnika ni mogoča pritožba in so takoj izvršljive.

Predpis dopušča načelniku milice ali sodniku možnost, da z ozirom na osebnost storilca in značaj prekrška ne izreče upravne kazni, temveč da odstopi vse gradivo družbeni organizaciji, delovnemu kolektivu ali tovariškemu sodišču, da ti podvzamejo zoper storilca potrebne ukrepe družbenega vplivanja. O podvzetih ukrepih morajo obvestiti načelnika milice ali sodnika.

Ukaz določa, da mora načelnik milice ali sodnik, ki je izrekel upravno kazen, o tem obvestiti delovno organizacijo ter družbene organizacije, katerih član je prestopnik.

Za "drobno huliganstvo" so upravno kazensko odgovorne le osebe, ki so dopolnile 16 let starosti.

V d r u g o skupino uvršča ukaz huliganstvo, za katero je storilec kazensko odgovoren. Huliganstvo so "naklepna dejanja, s katerimi se grobo krši javni red in izraža javno nespoštovanje družbe, kakor tudi drobno huliganstvo, če ga stori oseba, zoper katero je bil v zadnjem letu že izrečen upravno kazenski ukrep za drobno huliganstvo".

Kazni so zapor od 6 mesecev do 1 leta, poboljševalno delo od 6 mesecev do 1 leta ali denarna kazen od 30 do 60 rubljev.

Če prej omenjena dejanja spremlja še posebni cinizem ali izrazita predrznost, ali so povezana z upiranjem predstavniku oblasti ali družbe, ki skrbi za javni red in mir, ali če jih stori oseba, ki je že bila kaznovana za huliganstvo, znaša kazen zavora od 1 - 5 let. Taka dejanja imenuje ukaz "zlobno huliganstvo". Še hujša kazen, to je od 3 - 7 let zavora, pa je predvidena za storilce vseh prej naštetih dejanj, če so storjena z uporabo ali poskusom uporabe strelnega orožja, noža ali drugega hladnega orožja, s katerim se telo lahko poškoduje.

Za vse primere huliganstva, za katere je storilec kazensko odgovoren, je določen hiter postopek. Preiskava se mora končati v 5 oz. največ v 30 dneh, sodišče pa mora o zadevi odločiti v 5 oz. 10 dneh po prejemu gradiva.

V t r e t j o skupino uvršča ukaz "druge ukrepe za odgovornost za kršenje družbenega reda". Tu je določeno, da osebo, ki se pijana pojavi na ulici ali drugem javnem kraju, kaznuje načelnik milice z denarno kaznijo 3 do 10 rubljev. Ukaz smatra, da že sama pijanost žali človeško dostojanstvo in javno moralo. Če se v pijanem stanju pojavi mladoletnik, ki še ni star 16 let, plačajo kazen njegovi starši oz. namestniki.

Posebnost napram ostalim kazenskim zakonodajam, je izrecno določilo člena 13 ukaza, da je storitev kaz-

nivega dejanja v pijanem stanju obteževalna okoliščina. Posebnost je zato, ker skoraj vse zakonodaje smatrajo pijanost celo kot olajševalno okolnost pri odmeri kazni.

Glede mladoletnikov, starih od 14 - 16 let določa ukaz, da se za njihova dejanja kaznujejo starši ali namestniki z denarno kaznijo 10 - 30 rubljev. Prav tako morajo starši plačati denarno kazen, ki je bila izrečena mladoletnikom, starim od 16 - 18 let, če ti nimajo svojih dohodkov. Starši morajo plačati tudi stroške hrane in nastanitve mladoletnikov v zaporu, če sami nimajo dovolj sredstev za plačilo.

Kako velik pomen daje ukaz boju proti huliganstvu, lahko razberemo iz določila člana 16, ki določa: "Dejanja državljanov, katerih namen je preprečiti huliganske napade in zadržati storilca, so v skladu z zakonodajo ZSSR in zveznih republik in so dovoljena; državljani za njih ne morejo kazensko niti drugače odgovarjati, celo takrat ne, če je bil s temi dejanji storilec poškodovan. Oseba, ki so ji skušali preprečiti njeno huligansko ali drugačno prestopniško ponašanje in je bila pri tem telesno poškodovana, mora zdravljenje plačati sama." Ukaz, katerega vsebino smo navedli, je objavil v celoti sovjetski časopis "Pravda" dne 28.7.1966. Uvodni članek pa ima naslov: "Stvar vseh in vsakogar". Članek navaja, da so huliganstvo in podobne oblike ponašanja tuje socialistični družbi, zato je treba proti njim voditi odločen boj. Ugotavlja tudi, da so huliganstvo in drugi asocialni pojavi znatno bolj razširjeni med mladoletniki in mladimi ljudmi kot pri drugih kategorijah prebivalstva. Zato je potrebno posebno pozornost posvetiti vzgojnemu delu z mladimi ljudmi.

"Pravda" zaključuje članek z naslednjimi besedami: "Naša dežela je zibelka najnaprednejše socialistične ureditve z najnaprednejšo in najhumanejšo moralno. Pri nas ne sme biti in tudi ne bo prostora za prestopništvo. Boj proti njemu je dolžnost sovjetskih državljanov in rodoljubov, stvar vseh in vsakogar."

ODPUST GOJENCEV IZ VZGOJNIH ZAVODOV
(Analiza odpusta gojenke M. N.)

I. U V O D

"... Ena tretjina otrok, ki so preživelih pet ali več let svojega življenja v zavodih, postanejo socialno nesposobni", postanejo nesposobni starši. Otroci, ki so bili prikrajšani za materinsko skrb, odrastejo v starše, ki so nesposobni vzgajati otroke, a odrasle osebe, ki take sposobnosti nimajo, so v detinstvu bile prikrajšane za materinsko skrb ...

Namestitev otroka izven njegove lastne družine naj bo zadnji ukrep in to šele v primeru, ko se pokaže, da je popolnoma nemogoče popraviti otrokov dom ..." (1)

Navedene znanstvene ugotovitve velja vsekakor upoštevati pri našem vsakdanjem delu, ko se odločamo kdaj in katerega otroka (1A) bomo oddali v vzgojni zavod. Zato morajo ustrezne službe oddaji otrok v vzgojne zavode posvetiti vso pozornost in se za oddajo odločiti šele po vsestranski proučitvi razmer v katerih živi otrok in ga oddati v vzgojni zavod šele potem, ko so vsi poskusi za ureditev domačih razmer ostali brezuspešni.

Oddaja otroka v vzgojni zavod ni konec, temveč začetek še intenzivnejšega dela z družino in otrokom, ki je bil oddan v vzgojni zavod. Delo socialne službe in vzgojnega zavoda se prepleta in dopolnjuje, pri tem pa je socialna služba nosilec dela z družino, vzgojni zavod pa dela z otrokom.

(1) Bowlby John: Materinska briga za dijete i duševno zdravlje, Zaštita zdravlja, Zagreb 1953, str. 71-72.

(1A) Z izrazom "otrok" mislimo na otroka v smislu zakona o razmerju med starši in otroki.

Cilj dela z družino in z otrokom je, da se družina čimprej usposobi za svojo naravno funkcijo oskrbe in vzgoje otrok, otrok pa, da postane sposoben za življenje v normalnem družinskem okolju. Kakor hitro se temu cilju dovolj približamo, moramo otroka odpustiti iz vzgojnega zavoda. Vsako zadrževanje otroka v vzgojnem zavodu preko postavljenih ciljev, temu ne koristi, lahko mu celo škoduje.

Za otroka, ki preživi nekaj let v vzgojnem zavodu (ali v več vzgojnih zavodih) upravičeno pričakujemo, da bo prišel iz zavoda "prevzgojen" in da se bodo pokazali rezultati prevzgoje. Pričakujemo, da bo otrok drugačen, kot je bil ob oddaji v zavod. Če je bil prej v šoli slab, ter se je potepal, pričakujemo, da bo dosegal uspehe in opustil potepanje, če je bil prej nagnjen k tatvinam, da bo po odpustu imel pravilen odnos do tuje lastnine, če je bil uporen in neubogljiv, da bo postal vodljiv in ubogljiv. Pričakujemo torej, da se bo toliko spremenil, da bo družbeno prilagojen, da bo upošteval družbene norme ožjega in širšega okolja in po njih uravnaval svoje ponašanje.

Ob oddaji otroka v vzgojni zavod lahko točno opredelimo, v čem se razlikuje njegovo ponašanje od ponašanja njegovih vrstnikov, lahko točno naštejemo simptome njegove neprilagojenosti. Zato bi normalno pričakovali, da je otrok prevzgojen takrat, kadar opusti oblike neprilagojenega ponašanja. Vendar temu ni vedno tako. Otroci živijo v zavodu v umetni sredini, pod določenim režimom dela in discipline. Mlajši tako niti nimajo prilike pokazati svojih teženj za asocialna dejanja, starejši pa se že zavedajo, da svojih želja ne smejo ureničevati, ker so zato predvidene določene sankcije po zavodskem redu in da je v končni meri od njihovega "boljšanega" ponašanja odvisen čas odpusta iz zavoda.

Prav zaradi tega se dogaja, da je odpuščen otrok "boljšanega" ponašanja le nekaj časa, nakar zapade v starost ali še težje oblike neprilagojenosti. Tako nastane vprašanje, ali je ponovna problematičnost posledica prezgodnjega odpusta iz vzgojnega zavoda ali nezadostnega vzgojnega vplivanja v zavodu; ali pa je posledica novih okoliščin v življenju otroka, ki jih pred odpu-

stom ni bilo mogoče predvidevati ali pa izvira iz njegove težje osebnostne motenosti.

Odpuščenega otroka iz zavoda si lahko slikovito predstavimo kot čolnarja, ki smo mu dali čoln z vesli in ga postavili v razbesnelo reko, ne da bi ga prej dovolj naučili veslati ali mu vsaj z brega nudili pomoč pri vodenju čolna. Verjetno je, da bo premagal brzice in srečno pristal na bregu, vendar je veliko večja verjetnost, da bo reka uničila čoln in čolnarja ali pa ga toliko poškodovala, da bo za nadaljnjo plovbo nesposoben. Tako lahko življenje uniči ali poškoduje odpuščenega otroka, da ne bo nikoli varno pristal na bregu življenja.

Otroku je zato po odpustu iz vzgojnega zavoda potrebna pomoč.

Vsak zavod pričakuje uspehe svojega dela. Uspeh je tudi normalno plačilo za vloženi trud. Normalno je tudi, da so uspehi sorazmerni vložnemu delu, tako, da se po poznavanju vloženga dela da pričakovati vnaprej določene uspehe. Pri delu vzgojnih zavodov pa ni vedno tako. Kako enostavno bi bilo, če bi vzgojni zavodi lahko rekli, vložili smo toliko dela v določenega otroka in pokazali se bodo vnaprej določeni uspehi.

Vzgoja, še manj pa prevzgoja takih predpostavk ne prenese. Na končni uspeh obeh vpliva še cela skupina dodatnih, največkrat težko zaznavnih vplivov, ki bolj ali manj spremenijo pričakovano smer razvoja otrokove osebnosti.

V vzgojne zavode se oddajajo najtežji primeri otrok, ko ni več možno njihovo sožitje z okoljem, oddajajo se tudi na različni stopnji osebnostne motenosti. Nekateri preživijo vso svojo mladost v zavodih, premeščajo se iz zavoda v zavod, begajo iz zavoda, izvršujejo kazniva dejanja v času bivanja v zavodu ali na pobegih. Vse to bolj ali manj neposredno vpliva tudi na končni uspeh zavodske prevzgoje. - Otroci se odpuščajo iz zavodov na različni stopnji prevzgojenosti in v različni starosti, kar ima lahko tudi odločujoči vpliv na končni uspeh prevzgojnega procesa. - Otroci se po odpustu vračajo v različno urejeno okolje. Ne-

kateri se vračajo v enako ali v še slabše kot je bilo ob njihovi oddaji v zavod, le redki imajo srečo, da se vrnejo v izboljšano domače okolje.

Če so bili ob odpustu otroka iz zavoda izpolnjeni vsi potrebni pogoji, tako glede stopnje prevzgojenosti, kakor tudi glede okolja v katerega se otrok vrača, je lahko to oboje le navideznega značaja. Otrok je v okviru zavodskega življenja mogoče reš bil urejen in popolnoma podrejen dinamiki zavodskega življenja. Vendar je vse to le umetno zgrajeno in odmaknjeno od dinamike normalnega življenja izven zavoda vsaj toliko, da je ta različnost lahko vzrok za niz otrokovih spodrseljajev v izvenzavodskem življenju.

Iz vseh navedenih razlogov je spremljanje otrokovega življenja po odpustu iz zavoda vsekakor nujnost.

II. ANALIZA ODPUSTA GOJENKE M.N. IZ VZGOJNEGA ZAVODA V O. (2)

(Uvodno pojasnilo: Mladoletnico M.N. je 4.6.1966 brez dovoljenja vzgojnega zavoda odpeljal očim domov. Vzgojni zavod je poskušal z intervencijami preko pristojne občine in preko službe notranjih zadev doseči povratek gojenke v zavod. Vsa prizadevanja zavoda in občine pa so bila brezuspešna. Mladoletnica živi pri materi in očimu in se je redno zaposlila. Vztraja, da se ne vrne v zavod, pri tem jo podpirata mati in očim.

Ker je podobnih primerov v praksi več, smo se odločili, da navedeni primer podrobno analiziramo ter ob njem skušamo nekoliko osvetliti obširno problematiko odpuščanja gojencev iz vzgojnih zavodov).

1. Mladoletnica M.N., roj. 19.1.1949, je nezakonska hči M.S. sedaj poročene Š. in U.T. Očetovstvo je

(2) Vsa imena in nazivi krajev so spremenjeni. Analiza je izvršena na podlagi skrbstvenega spisa za mladoletnico M.N., ki nam ga je dala na vpogled občina E.

ugotovljeno. Oče je redno plačeval preživnino, osebnih stikov s hčerko pa ni imel. Ustvaril si je svojo družino.

Zaradi večkratnih pobegov od doma, šolske neuspešnosti in prevzgodnjega družjenja z odraslimi moškimi, je bila mladoletnica 9.10.1963 oddana v prehodni mladinski dom na opazovanje.

Zaključno poročilo prehodnega mladinskega doma navaja:

"... Tukajšnje observacije ... so pokazale, da gre pri gojenki za tolikšno mero motenega osebnostnega razvoja, da ji je potrebna zaščita v ... vzgojnem zavodu v O., ker bo le v tem okviru lahko dobila potrebno vzgojo, ustrezne delovne privajenosti in toliko dozorela, da bo sposobnejša zasamostojen vstop v življenje kot je to sedaj ... Perspektivno naj bi se deklica vrnila domov, vendar to šele potem, ko bi dovolj dozorela in si pridobila potrebne delovne navade in poklicne spretnosti ..."

Tu so načrtani cilji bivanja mladoletnice v vzgojnem zavodu. V skladu z njimi bi moral vzgojni zavod izdelati program svojega dela z mladoletnico in nenehno usmerjati vsa svoja prizadevanja za doseg postavljenih ciljev.

2. Občina E. je dne 25.6.1964 izdala odločbo o oddaji mladoletnice v vzgojni zvod. Odločba je bila izdana na podlagi materialnega predpisa čl. 20 temeljnega zakona o razmerju med starši in otroki, kar pomeni, da je bila mladoletnica oddana v vzgojni zavod sporazumno s starši in jim otrok ni bil odvzet (odvzem otroka določa člen 19 cit. zakona).

Zato mladoletnice danes ni možno prisilno zadrževati v vzgojnem zavodu proti volji staršev. Če bi hotel skrbstveni organ danes vrniti mladoletnico nazaj v zavod, bi moral izdati novo odločbo o odvzemu otroka staršem (člen 19 cit. zakona), kar bi pa bilo spričo danih okoliščin nesmotrno. Zato bi bila tudi intervencija organov za notranje zadeve neutemeljena, ker je mladoletnica zapustila zavod ob pomoči in z ved-

nostjo staršev, ki jim pa pravica do otroka, kot smo že ugotovili, ni bila odvzeta v zato predpisanim postopku.

3. Iz poročil vzgojnega zavoda o učnem uspehu in delovnem usposabljanju mladoletnice, povzemamo naslednje:
- poročilo z dne 6.7.1964: "... ob polletju ni imela negativne ocene ... do učenja je imela vseskozi pozitiven odnos. V učni delavnici je dosegla zadosten uspeh ... Do tuje imovine ima pravilen odnos ... Zvez z moškimi nima ... Pri delu je precej površna in premalo vztrajna."
 - poročilo z dne 16.2.1965: "... pri tehničnem pouku je ob polletju dosegla dober uspeh, pri praktičnem delu v učni delavnici pa je dobila zadostno oceno. V šoli je pridna in vestna ... V učni delavnici je prav tako zelo prizadevna, se zelo trudi ... Je disciplinirana in dobro vodljiva ... Daje vtis urejene osebnosti. Do tuje imovine ima pravilen odnos ... Mnenje o nadaljnjem postopku: na osnovi zgornjih ugotovitev, opazovanj in razgovorov z njo smo mnenja, da je za gojenko prognoza glede izužitve v šiviljski stroki po dovolj dolgi učni dobi ugodna ..."
 - poročilo z dne 19.8.1965: "... v šolskem letu 1964/65 je obiskovala pripravljalni razred za vstop v vajensko šolo, ki ga je opravila s prav dobrim uspehom. Prav tako je tudi uspešna v učni delavnici. Pri delu je prizadevna, vendar nekoliko površna ... Posebnih prestopkov nima, zato ji lahko poverjamo tudi odgovornejše naloge ... Na osnovi zgornjih ugotovitev, opazovanj in razgovorov z njo smo mnenja, da ima N. vse možnosti za izužitve v šiviljski stroki ..."
 - poročilo z dne 25.2.1966: "Gojenka ... je v I. polletju šolskega leta 1965/66 obiskovala I. letnik dvoletnega šolanja Poklicne šole in bila vključena v šiviljsko delavnico. Ob polletju je imela nezadosten uspeh, negativno oceno iz družbenih ved. Iz vedenja je bila ocenjena odlično. Pri praktičnem delu v delavnici je dobila prav dobro oceno. Pri delu je vztrajna, prizadevna, in natančna ... Vedenje: je dobro vodljiva, mirna in v vseh ozirih primerne obnašanja. Je dovzetna za kritiko in

uvidevna za lastne pomanjkljivosti. Pripravljena je prijeti za vsako delo. Do tuje in lastne imovine ima pravilen odnos. Do predpostavljenih je korektna ... Mnenje in predlogi: Gojenka ima vse pogoje za izučitev v šiviljski stroki, zato bo ostala v zavodu še prihodnje šolsko leto."

- dopis občini in mnenje pedagoškega zbora o odpustu z dne 7.6.1966 (t.j. potem, ko je 4.6.1966 mladoletnica zapustila zavod): "... Ves čas bivanja pri nas je bila marljiva in disciplinirana ... Naslednje šolsko leto bi lahko dokončala II. letnik z zaključnim izpitom, kar bi bilo zanj neprimerno bolj perspektivno kot pa, da se zaposli že sedaj kot nekvalificirana delavka. Mi smo se prav zaradi tega odločili, da ne pristanemo na odpust ... vendar jo je očim na skrivaj odpeljal, brez našega soglasja ..."
- dopis vzgojnega zavoda občini z dne 23.6.1966: "Čeprav smo doslej poskusili že več načinov, da bi se vaša varovanka M. N. vrnila v zavod, nismo ničesar uspeli. Zato smo razpisali za njo tudi tiralico ... Smisel našega vztrajanja, da je N. vsaj še do jeseni naša gojenka, je v tem, da bi v tem času dokončala I. letnik poklicne šole, kar bi vsaj delno usmislilo njeno dve in pol letno bivanje pri nas, njej osebno pa bi to odprlo večje možnosti v življenje, kar bi sigurneje garantiralo, da se ne bo več vrnila na stara pota."

Iz navedenih poročil vzgojnega zavoda lahko zaključimo, da je resocializacijski proces pri mladoletnici potekal zelo ugodno in sorazmerno hitro. Prizadevanja vzgojnega osebja so dala ugodne rezultate, mladoletnica je opustila asocialno ponašanje, postala v šoli pridna in vestna, v učni delavnici zelo prizadevna, disciplinirana in dobro vodljiva, tako, da je vzgojni zavod že po enem letu bivanja mladoletnice v zavodu poročal, da "daje vtis urejene osebnosti" (poročilo z dne 16.2.1965).

Poročilo z dne 16.2.1965 se zaključí z mnenjem o ugodni prognozi gojenke glede izučitve v šiviljski stroki. Poročilo z dne 19.8.1965 se zaključí z mnenjem, da ima N. vse možnosti za izučitev v šivilj-

ski stroki. Poročilo z dne 25.2.1966 se zaključí z enakim mnenjem, ter doda, da bo zato gojenka ostala v zavodu še prihodnje šolsko leto. V dopisih z dne 7.6.1966 in 23.6.1966 pa zavod poroča, da ne pristane na odpust gojenke, temveč naj ostane v zavodu vsaj še do jeseni, da dokonča I. letnik poklicne šole, kar bi vsaj delno usmislilo njeno dve in pol letno bivanje v zavodu, njej pa odprlo večje možnosti v življenju.

Vsa pravkar citirana poročila očitno kažejo na to, da je bila mladoletnica tako dolgo v zavodu le zaradi poklicnega usposabljanja in iz istega razloga zavod tudi vztraja, da ostane mladoletnica še naprej v zavodu. Poročila nameč nikjer ne omenjajo, da bi bila mladoletnica še osebno problematična in zato potrebna terapevtskih posegov v tej smeri.

V že citiranem zaključnem poročilu je prehodni mladinski dom nakazal cilj bivanja mladoletnice v vzgojnem zavodu, ki je v tem, da bo dobila potrebno vzgojo, ustrezne delovne privajenosti in toliko dozorela, da bo sposobnejša za samostojen vstop v življenje.

Menimo, da je vzgojni zavod vse te cilje pri mladoletnici dosegel, ter ji dal trdno osnovo za vključitev v samostojno življenje izven zavoda. Cilj novega vzgojnega zavoda ne sme biti le poklicno usposabljanje gojencev, ker so zato na razpolago druge ustreznejše oblike.

4. Iz pisma mladoletnice z dne 27.5.1966, ki ga je pisala na občino E., navajamo naslednje odlomke:

"... Mamica pravi, da me več ne pusti notri, naj pridem domov. Saj sem že dve leti in pol tukaj. Naveličala sem se tudi jaz in rada bi šla ven. Šole ne bom skončala. V praksi sem toliko pridobila, da bi se lahko zaposlila, kje v kakšni šivalnici ali kaj podobnega ... Doma je sedaj vse v redu. Smo v dobrih stikih. Saj tako kot je bilo nekoč ne bo več. Toliko sem prišla k pameti, da bom lahko vzdržala v službi."

doma. Resnično si želim izstopiti od tukaj in začeti na novo, ker več ne morem vzdržat - šole ne bom naredila, da bi pa ostala tukaj še dve leti, pa ne bom mogla biti tukaj in je brez smisla ..."

V pismu z dne 17.7.1966 pa piše naslednje:

"... Zaposlila sem se v tovarni že 20.6.1966 in sedaj redno delam. Pri delu imam uspeh. Prosim za razumevanje, da si tudi jaz želim normalnega življenja, rada bi bila doma in živela kot živijo drugi ... Rada bi postala poštena državljanka ..."

Pisma mladoletnice dajo slutiti, da se je tudi sama odločila da zapusti zavod in pri tem dokaj trezno utemeljuje svojo odločitev. Izraža željo po normalnem življenju in delu. Stara je 17 let in pol, torej dovolj, da se spoprime s težavami življenja, ki jih bo sodeč po doseženih uspehih prevzgoje v zavodu, tudi uspešno premagovala. Zato menimo, da je prav, da damo mladoletnici možnost, da uresniči te svoje pozitivne želje po uveljavljanju pri delu in po normalnem življenju.

5. Iz uradnih zaznamkov referenta občine E. povzemamo naslednje:

- dne 2.6.1966 je osebno obiskal starše mladoletnice na domu in ugotovil, da vztrajata, da se vrne mladoletnica domov. Njegovo prepričevanje, da naj ostane N. še v zavodu, je bilo brez uspeha;
- dne 14.6.1966 se je pri referentu zglasila sama mladoletnica in povedala, da se noče vrniti nazaj v zavod, želi ostati doma pri materi in očimu;
- dne 28.6.1966 je referent obiskal starše mladoletnice na domu. Mati vztraja, da ostane N. doma. Je zaposlena v tovarni T. v E.;
- dne 12.7.1966 je referent obiskal mladoletnico na delovnem mestu v tovarni in ugotovil, da je pridna in prizadevna pri delu. Obiskal je tudi starše mladoletnice na domu, ki so N. pohvalili;

- dne 27.7.1966 je referent ponovno obiskal mladoletnico na delovnem mestu in ugotovil, da redno dela.

Po pravkar navedenem moremo delo referenta oceniti kot ustrezno, v danih razmerah je storil vse kar je bilo možno.

III. ZAKLJUČNO MNENJE

Ko smo tako proučili skrbstveni spis za mladoletnico M.N., menimo, da bi bilo nesmotrno, pa tudi je nemogoče mladoletnico spraviti nazaj v vzgojni zavod. Mladoletnica je po 2 letih, 4 mesecih in 16 dneh bivanja v vzgojnem zavodu v O. (iz prehodnega mladinskega doma je bila premeščena v vzgojni zavod v O. dne 18.1.1964) dosegla svoj maksimalni možni razvoj na področju prevzgoje in v okviru te na področju delovne vzgoje. Cilj prevzgoje kakor ga je postavil prehodni mladinski dom v svojem zaključnem poročilu, je pri mladoletnici dosežen in menimo, da bi nadaljnje bivanje v zavodu ne moglo več bistveno vplivati na njen osebni razvoj, bilo bi lahko celo škodljivo za njeno nadaljnje življenje, če bi jo v sedanjí opisani situaciji spravili nasilno nazaj v zavod. Vzgojni zavod v O. in občina E. sta lahko zadovoljna z doseženimi rezultati prevzgoje, seveda pa bo le nadaljnje življenje mladoletnice pokazalo, koliko so doseženi uspehi tudi trajnejšega značaja. Pri tem pa smo mnenja, da je bilo 2 in pol letno bivanje mladoletnice v vzgojnem zavodu le droben dogodek v njenem življenju, ki ni mogel zabrisati prav vseh sledov njenega prejšnjega življenja pred oddajo v vzgojni zavod in prav tako ne bo mogel trajno in odločilno vplivati na vse njeno nadaljnje življenje po odpustu iz zavoda. Če je oddaja v vzgojni zavod in bivanje v njem zavrlo dekletovo pot v smer asocialnih in antisocialnih dejanj - in to prav gotovo je; in če je dve in pol letno vzgojno delo z mladoletnico prispevalo k izgradnji njene osebnosti v pozitivno smer - in to prav gotovo je, to kažejo vsa poročila vzgojnega zavoda; in če bo mladoletnica v svojem prihodnjem življenju hodila vsaj relativno urejeno in umirjeno pot, potem je vzgojni zavod dosegel velik uspeh.

Menimo, da nenapovedanega oz. nedovoljenega odhoda mladoletnice iz zavoda ne kaže ocenjevati preveč strogo. Njen odhod ni neuspeh zavoda, temveč je prej uspeh, kajti željo mladoletnice po življenju v normalnem družinskem okolju in po delu ter lastnem zaslužku, moramo oceniti kot pozitivno in življenjsko konstruktivno. Sama mladoletnica v že cit. pismu z dne 17.7.1966 piše: "... Pri delu imam uspeh. Prosim za razumevanje, da si tudi jaz želim normalnega življenja, rada bi bila doma in živela kot živijo drugi ..."

Po vsem navedenem je očitno, da se mladoletnica ne bo vrnila nazaj v zavod, zato mora občina izdati odločbo o njenem odpustu iz zavoda. Tako bo dejansko stanje dobilo tudi svojo pravno potrditev.

Koristno in priporočljivo je, da vzgojni zavod naveže z mladoletnico stike, bodisi osebne ali pismene in jo še nekaj časa vodi in usmerja. Prepričani smo, da je vzgojno osebje dobro spoznalo mladoletnico v dveh letih in pol skupnega življenja v zavodu in pozna vse njene dobre in slabe lastnosti, ter ji prav zato lahko svetuje kako naj vstopa v svoje samostojno življenje. Mladoletnica bo prav gotovo znala ceniti to pomoč.

Enako velja za socialno službo občine, da naj še nekaj časa spremlja življenje mladoletnice doma in izven doma, posebno na delovnem mestu, ter nudi njej in njenim staršem potrebno pomoč.

